

IVELAND KOMMUNE

SPREDT AVLØP

STRATEGIPLAN FOR OPPRYDDING 2025–2033

12.09.2025

FORORD

Arbeidet med strategiplanen for opprydding i spredt avløp for Iveland kommune er utført av en prosjektgruppe som har bestått av personer fra Iveland kommune, med bistand fra Aprova AS.

Fra Iveland kommune har Bjørn Mikal Engestøl og Jonny Lilletveit deltatt. Simen Øverbø fra Aprova AS har utformet prosjektrapporten.

Forsidefoto: Gåseflåfjorden, fotograf: Jonny Lilletveit

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side
1 Bakgrunn og formål.....	6
1.1 Hvorfor rense avløpsvannet?.....	6
1.2 Formål.....	6
1.3 Nasjonale føringer for avløp.....	6
2 Målsetninger.....	7
2.1 Lokale målsetninger.....	7
2.2 Nasjonale målsetninger	7
2.2.1 Miljømål i vannforskriften	7
2.2.2 Nasjonale miljømål	7
2.2.3 Nasjonale mål for vann og helse.....	7
2.2.4 FNs bærekraftsmål	8
3 Vannforskriften	9
3.1 EUs rammedirektiv for vann.....	9
3.2 Vannregioner og vannområder	9
3.2.1 Vannforekomster	10
3.3 Vannmiljø og miljømål.....	11
3.3.1 Miljømål i vannforekomster	11
3.3.2 Miljømål i sterkt modifiserte vannforekomster.....	13
3.4 Dagens miljøtilstand.....	14
3.4.1 Vann-Nett.....	14
3.4.2 Antall vannforekomster	14
3.4.3 Registrert miljøstand	15
3.4.4 Påvirkning fra avløp	15
3.5 Regionalt og lokalt tiltaksprogram	15
4 Øvrig lovgrunnlag	16
4.2 Lokale forskrifter	20
5 Sentrale hjemler for oppryddingsarbeidet	21
5.1 Hjemmelsgrunnlag for pålegg om oppgradering av mindre avløpsanlegg	21
5.1.1 Forurensningsforskriften § 12-16 – forholdet til eksisterende utslipp	21
5.1.2 Forurensningsloven § 18 – endring og omgjøring av tillatelse	21
5.1.3 Forurensningsloven § 7 – plikt til å unngå forurensning.....	22
5.2 Hjemmelsgrunnlag for tilknytningsplikt til offentlig nett.....	22
6 Plangrunnlag.....	24
6.1 Vannforvaltningsplan for Agder vannregion	24
6.2 Kommuneplanen.....	24
6.3 Hovedplan vannforsyning og avløp.....	24
7 Iveland kommune som lokal myndighet på avløp.....	25
7.1 Tilsyn = kontroll + reaksjon	26
8 Avløpskartlegging.....	27
8.1 Innsamling og kartfesting av data	27
8.2 Resultat kartlegging	28
8.2.1 Anleggsoversikt	28
8.2.2 Drikkevannshensyn	28
9 Fagverktøy for avløp i spredt bebyggelse	30
10 Utslippskrav.....	31
10.1 Utslipp av sanitært avløpsvann med utslipp mindre enn 50 pe	31
10.1.1 Renseløsninger.....	31
10.1.2 Utslippskrav	32
10.2 Utslipp fra mindre tettbebyggelser (50–2 000 pe).....	32
11 Slamtømming	33
12 Områdeinndeling av oppryddingsarbeidet.....	34
12.1 Grunnlag for inndeling.....	34
12.2 Oversikt oppryddingsområder	35
12.3 Økologisk status i oppryddingsområder	35
12.4 Oppryddingsområde A	36
12.5 Oppryddingsområde B	38
12.6 Oppryddingsområde C	40
12.7 Oppryddingsområde D	42
12.8 Oppryddingsområde E	44

12.9	Oppryddingsområde F	46
12.10	Oppryddingsområde G.....	48
12.11	Oppsummering oppryddingsområder	50
13	Tilknytning til offentlig ledningsnett.....	51
13.1.1	Utbygging av kommunalt avløpsnett	51
13.1.2	Avstand til kommunale abonnenter.....	52
14	Kostnader og finansiering	56
14.1	Forurensere betaler	56
14.2	Finansiering av tilsyn og saksbehandling.....	56
14.3	Tilskudd i Iveland kommune	56
14.3.1	Kostnader ved tilknytning til offentlig avløpsledning.....	56
14.3.2	Kostnader ved oppgradering av privat avløpsanlegg	57
15	Interkommunalt samarbeid.....	58
15.1	Fordeler med interkommunalt samarbeid	58
15.2	Ulemper med interkommunalt samarbeid	58
15.3	Mulige organisasjonsformer	59
15.4	Mulige ansvarsområder	59
15.5	Eksempler og erfaring fra vertskommunesamarbeid	60
15.6	Aktuelle samarbeidskommuner.....	61
15.6.1	Tilsynskontoret i Setesdal / indre Agder	61
15.6.2	Tilsynskontoret i Krisiansandsregionen	62
16	Strategi opprydding spredt avløp	63
16.1	Trinnvis strategi	63
16.2	Fase 1: Avklaring av rammer for arbeidet inkl. politisk behandling	63
16.2.1	Vedtak om samarbeidsform	63
16.2.2	Vedtak om tilskudd	63
16.2.3	Vedtak om nivå for <i>uforholdsmessig stor kostnad</i>	63
16.2.4	Vurdere behov for lokale forskrifter	64
16.2.5	Signering av vertskommuneavtale.....	64
16.3	Fase 2: Skaffe ressurser, utstyr og rammer for tilsynsarbeidet	64
16.3.1	Estimering av ressursbehov.....	64
16.3.2	Ansettelse og faglig oppdatering	65
16.3.3	Valg av fagverktøy for saksbehandling	66
16.3.4	Kommunikasjonsmateriell.....	66
16.3.5	Nødvendig utstyr.....	66
16.4	Fase 3: Gjennomføring av tilsyn	67
16.4.1	Trinn 1 – Bygg i nedbørfelt til drikkevann.....	67
16.4.2	Trinn 2 – Offentlige avløpsanlegg.....	67
16.4.3	Trinn 3 – Resterende private avløpsanlegg	67
17	Fremdriftsplan	68
17.1	Tilsyn i egen regi.....	68
17.2	Tilsyn ved vertskommunesamarbeid	68

FIGURLISTE

Figur 1	FNs bærekraftsmål	8
Figur 2	Vannregion Agder og vannområde Otra og Tovdal.....	9
Figur 3	Vannforekomster ved Vatnestrøm	10
Figur 4	Illustrasjon som viser hva som påvirker vannet vårt (hentet fra: vannportalen.no).....	11
Figur 5	Eksempel på klassifisering av økologisk tilstand i en elvevannforekomst (hentet fra vannportalen.no)	12
Figur 6	Miljømål i en vannforekomst (hentet fra vannportalen.no).....	12
Figur 7	Definisjon av sterkt modifiserte vannforekomster (hentet fra vannportalen.no).....	13
Figur 8	Skjermdump av Vann-Nett Portal – inngangsportalen til informasjon om vann i Norge	14
Figur 9	Rullering av vannforvaltningsplaner (fra vannportalen.no)	15
Figur 10	Badestrand, Bakkane Vatnestrøm, foto: Jonny Lilletveit	20
Figur 11	Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit.....	23
Figur 12	Gåseflåfjorden vinterstid, foto: Jonny Lilletveit	24
Figur 13	Eksempel fra en fargetest for å avdekke feilkoblinger, foto: Elisabeth Bokheim.....	25
Figur 14	Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit.....	26
Figur 15	Eksempler på ulike datakilder brukt som grunnlag for kartfesting av data	27
Figur 16	Fordeling av anleggstyper i kommunen.....	28
Figur 17	Sikringssone for drikkevannsforsyning – Skråmevatnet.....	29
Figur 18	Sikringssone for drikkevannsforsyning (blått omriss) – Voss kjelda	29

Figur 19 Områdeinndeling av følsomme og mindre følsomme områder (hentet fra vedlegg 1 punkt 1.2 til kapittel 11 i forurensningsforskriften)	31
Figur 20 Eksempel på tømmebil som brukes i Setesdal (foto: Stig Jørgensen)	33
Figur 21 Birketveit, foto: Jonny Lilletveit	34
Figur 22 Områdeinndeling for opprydding	35
Figur 23 Oversikt oppryddingsområde A	36
Figur 24 Oversikt oppryddingsområde B	38
Figur 25 Oversikt oppryddingsområde C	40
Figur 26 Oppryddingsområde D	42
Figur 27 Oppryddingsområde E	44
Figur 28 Oppryddingsområde F	46
Figur 29 Oppryddingsområde G	48
Figur 30 Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit	51
Figur 31 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledninger og utslippsledning), Skaiå rensedistrikt ..	52
Figur 32 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledninger og utslippsledning), Birketveit rensedistrikt ..	53
Figur 33 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledninger og utslippsledning), Vatnestraum rensedistrikt ..	54
Figur 34 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledninger og utslippsledning), Skisland rensedistrikt ..	55
Figur 35 Eksempel på effekt av tilskudd i 2025, beløpet «uforholdsmessig stor kostnad» vil kunne variere fra eiendom til eiendom	57
Figur 36 Oversikt over mulige organisasjonsformer (hentet fra Norsk Vann rapport 281/2023)	59
Figur 37 Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit	60
Figur 38 Forslag til organisering av tilsynsarbeidet i Setesdal / indre Agder	61
Figur 39 Forslag til organisering av tilsynsarbeidet i Kristiansandsregionen	62
Figur 40 Brygge ved Bakkane Vatnestraum, foto: Jonny Lilletveit	65
Figur 41 Tidslinje med milepæler før igangsetting av tilsynsarbeid	68
Figur 42 Tidslinje med milepæler før igangsetting av tilsynsarbeid	68

1 BAKGRUNN OG FORMÅL

1.1 Hvorfor rense avløpsvannet?

Urenset avløpsvann kan inneholde skadelige mikroorganismer som bakterier, virus og parasitter. Disse kan forurense vannforekomstene og utgjøre en akutt helserisiko for både drikkevannsbrønner og badeplasser.

Ubehandlet avløpsvann inneholder i tillegg organisk stoff og næringssalter, blant annet fosfor. Fosfor er viktig for veksten av planktonalger som lever naturlig i innsjøer og vann. Hvis det tilføres mer fosfor til vannet, for eksempel fra avløpsvann eller avrenning fra dyrket mark, kan det føre til en kraftig algeoppblomstring. Enkelte typer planktonalger kan også produsere giftstoffer. Når planktonalgene dør og brytes ned forbrukes det oksygen, noe som igjen kan føre til oksygenmangel i vannet. Dette går utover den økologiske tilstanden i vannet, og kan i verste fall føre til død av fisk og andre vannlevende organismer.

1.2 Formål

Formålet med denne strategiplanen er å legge til rette for at kommunen oppfyller sine krav i henhold til forurensningsforskriften kapittel 12 og 13.

Arbeidet vil være et bidrag for å nå og *oppretholde* målet om god tilstand i Ivelands vannforekomster i samsvar med vannforskriften.

Dette innebærer å redusere forurensningsbidraget fra de private avløpsanleggene i spredt bebyggelse. Arbeidet gjøres systematisk gjennom en områdevis gjennomgang, og sees i sammenheng med mulighetene for tilknytning til kommunalt avløpsnett.

1.3 Nasjonale føringer for avløp

Klima- og miljødepartementet (KMD) gir i [brev](#) til vannregionmyndigheten datert 19.03.2019 nasjonale føringer for avløpsområdet:

Kommunene skal kartlegge og følge opp utslipp fra avløpsanlegg som de er myndighet for (alle avløpsanlegg etter kapittel 12 og 13 i forurensningsforskriften). Kommunen skal gi pålegg om tiltak for anlegg som ikke overholder rensekrav gitt i tillatelser etter 1.1.2007, samt sette i verk tiltak for å sørge for at utslipp etablert før 1.1.2007 blir renset i tråd med rensekravene i forurensningsforskriftens kapittel 12 og 13. [...]. Innsatsen bør først prioriteres i nedbørsfelt til vannforekomster som er påvirket av utslipp av avløpsvann og som har dårligere enn god tilstand og/eller har viktige brukerinteresser.

Målsetningen skal være at alle anleggene i den enkelte kommune oppfyller forurensningsforskriftens rensekrav slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033.

De nasjonale føringene fra KMD legger til grunn at alle avløpsanlegg i Iveland kommune skal oppfylle rensekravene i forurensningsforskriften innen 2027, og senest innen 2033.

Føringene for Iveland er at kommunen skal:

- Gi pålegg om tiltak for anlegg som ikke overholder rensekrav gitt i tillatelser etter 1.1.2007
- Sette i verk tiltak for å sørge for at utslipp etablert før 1.1.2007 blir renset i tråd med rensekravene i forurensningsforskriftens kapittel 12 og 13

2 MÅLSETNINGER

2.1 Lokale målsetninger

Med bakgrunn i de nasjonale føringene på avløpsområdet blir de lokale målsetningene for arbeidet at:

- **Iveland kommune skal kartlegge og følge opp utslipp fra avløpsanlegg som de er myndighet for**
- **Alle avløpsanleggene skal oppfylle forurensningsforskriftens rensekrav slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033**
- **Alle anlegg skal ha tilsyn minst hvert 6. årⁱ**

2.2 Nasjonale målsetninger

Arbeidet med opprydding av avløp i spredt bebyggelse er også et viktig bidrag for å nå Norges nasjonale målsetninger.

2.2.1 Miljømål i vannforskriften

Miljømålet etter vannforskriften er at alle vannforekomster:

- Skal forbedres og gjenopprettes slik at de har minst god tilstand
- Skal beskyttes mot forringelse

Miljømålene i vannforskriften er nærmere utdypet i kapittel 3.3 - Vannmiljø og miljømål.

2.2.2 Nasjonale miljømål

Klima- og miljødepartementet har fastsatt 23 nasjonale miljømål. Målene forteller hva Norge ønsker å oppnå på hvert område og hva som er ønsket tilstand for miljøet i Norge.

Arbeidet med reduksjon av forurensning fra avløp i spredt bebyggelse bidrar i arbeidet med å oppfylle flere av de nasjonale miljømålene, herunder:

- **Naturmangfold:** Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester; ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres; et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner
- **Forurensning:** Forurensning skal ikke skade helse eller miljø; utslipp av helse- og miljøfarlige stoffer skal stanses

2.2.3 Nasjonale mål for vann og helse

Protokoll om vann og helse

Protokollen om vann og helse ble fastsatt i 1999 og har bakgrunn i FNs vannkonvensjon av 1992. FNs vannkonvensjon av 1992 skal styrke tiltak for vern av overflate- og grunnvann. Norge ratifiserte avtalen i 2004 og plikter med det, i likhet med en rekke andre nasjoner, å følge den. Målet med protokollen er å sikre befolkningen sikker tilgang til nok og trygt drikkevann, og tilfredsstillende sanitære forhold. Landene som er tilsluttet protokollen har forpliktet seg til å sette mål for å ivareta dette.

ⁱ Dette er i henhold til [føringene](#) fra Statsforvalteren

Nasjonale mål for vann og helse

Statistikk over drikkevannsbårne utbrudd fra 1992 til 2012 viser at ikke-desinfisert drikkevann fra små anlegg og brønner er de mest vanlige årsakene til drikkevannsbåren sykdom. Som oftest er dette anlegg i spredt bebyggelse, og her behandles også avløpsvannet i egne anlegg. Det er ikke usannsynlig at flere av utbruddene skyldes forurensninger fra sanitære installasjoner.

I 2014 vedtok regjeringen Nasjonale mål for vann og helse. Målene tar utgangspunkt i Protokoll for vann og helse, og ble [oppdatert i 2024](#) sammen med en gjennomføringsplan for sektormyndighetene. Sentralt er at drikkevannet vårt skal være trygt, og nedenfor er tre sentrale målsetninger trukket frem:

- Ingen skal bli syke av drikkevannet
- Ingen avløpsanlegg skal slippe ut urensset avløpsvann
- Befolkningen i tettbebyggelser skal være tilknyttet offentlig avløpssystem

2.2.4 FNs bærekraftsmål

I 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030.

Figur 1 FNs bærekraftsmål

Bærekraftsmål nr. 6 omhandler ferskvann og inneholder 8 delmål. Arbeidet med opprydding i spredt avløp inngår i fem av disse delmålene:

- **6.1:** Innen 2030 sørge for allmenn og likeverdig tilgang til trygt drikkevann
- **6.3:** Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, og halvere andelen ubehandlet avløpsvann
- **6.5:** Innen 2030 gjennomføre en integrert forvaltning av vannressurser på alle nivåer, blant annet gjennom samarbeid over landegrensene der det er aktuelt
- **6.6:** Innen 2020 verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer, herunder våtmarker, elver, grunnvann og innsjøer
- **6.b:** Støtte og styrke medvirkning fra lokalsamfunn for å bedre forvaltningen av vann- og sanitærforhold

3 VANNFORSKRIFTEN

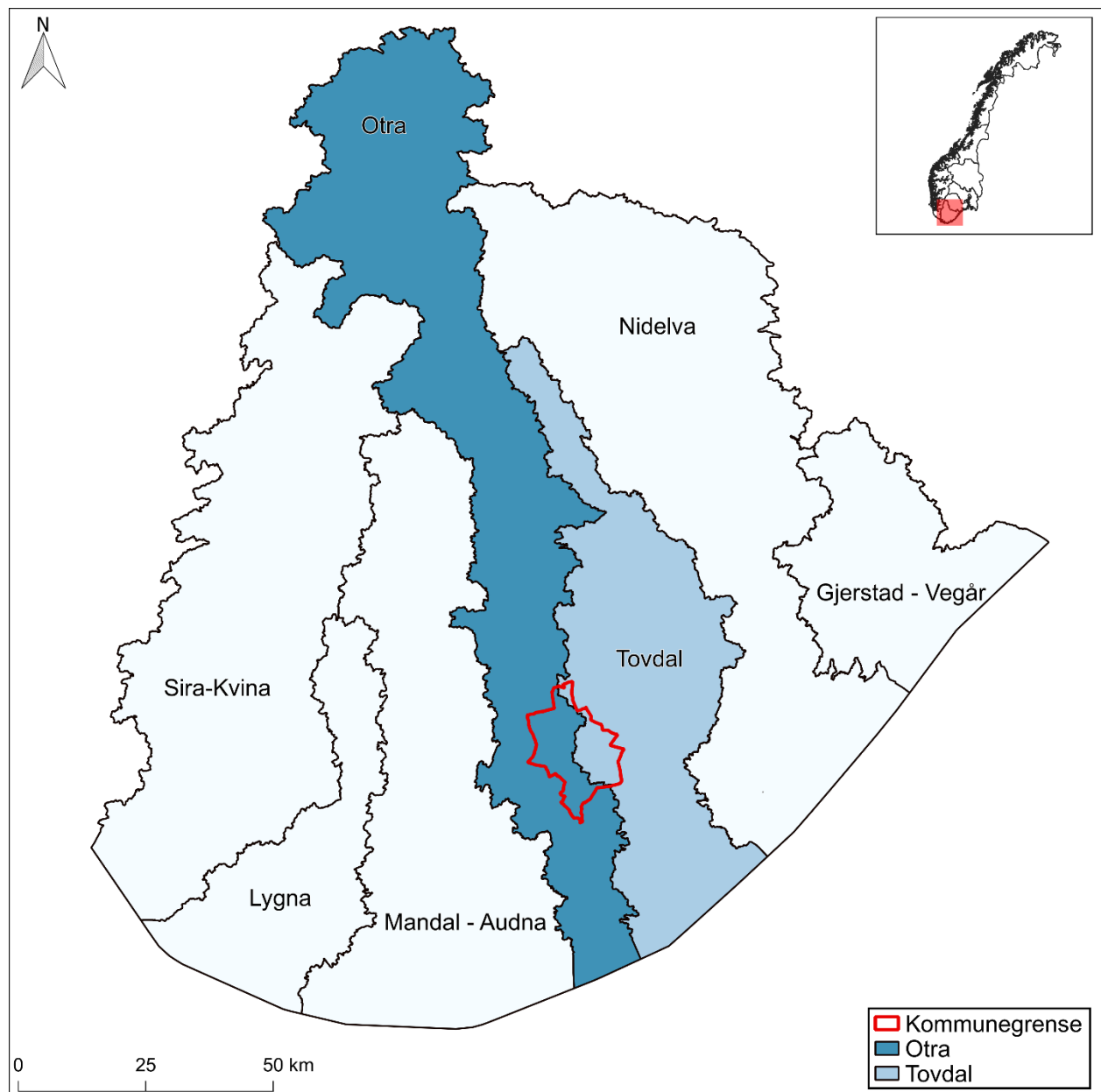
3.1 EUs rammedirektiv for vann

EUs rammedirektiv for vann (vanndirektivet) ble implementert i Norge gjennom vannforskriften i 2007. Direktivet er et omfattende og ambisiøst miljødirektiv med formål å sikre vern og bærekraftig bruk av vannmiljøet. Øvrig lovgrunnlag er omtalt i kapittel 4 – Øvrig lovgrunnlag.

3.2 Vannregioner og vannområder

Vannforskriften deler landet inn i ulike vannregioner. Vannregionene består av ett eller flere tilstøtende nedbørfelt med tilhørende grunnvann og kystvann, som til sammen utgjør en hensiktsmessig forvaltningsenhet. En vannregion deles igjen inn i flere vannområder. Avgrensningen er med andre ord basert på naturfaglige kriterier og tar ikke hensyn til kommune- og fylkesgrenser.

Iveland kommune tilhører vannregion Agder og befinner seg midt mellom vannområde Otra og Tovdal. Figur 2 nedenfor viser dette.

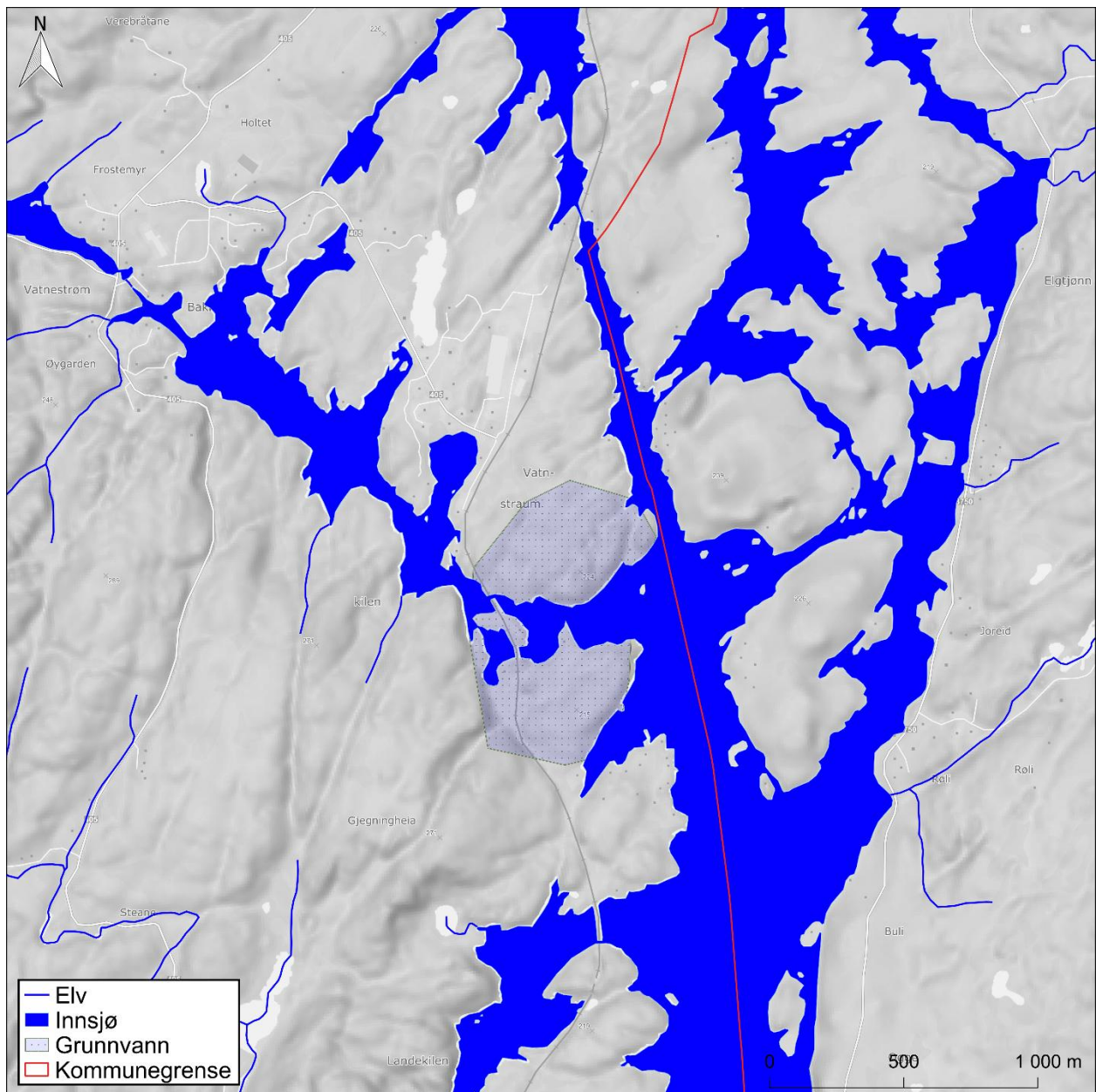
Figur 2 - Vannregion Agder og vannområde Otra og Tovdal

3.2.1 Vannforekomster

Hvert vannområde består av flere vannforekomster. Vannforekomstene kategoriseres ut fra type vannforekomst:

- Kystvann
- Grunnvann
- Innsjø
- Elv

Figuren under viser de ulike vannforekomstene ved Vatnestrøm.

Figur 3 Vannforekomster ved Vatnestrøm

3.3 Vannmiljø og miljømål

Det er mye som påvirker vannmiljøet vårt, og en viktig forurensningskilde er avløpsvann.

Vannrammedirektivet har som et generelt mål at alle vannforekomster minst skal opprettholde eller oppnå «god tilstand», jf. gitte kriterier. Dette inkluderer, om nødvendig, å iverksette forebyggende eller forbedrende miljøtiltak for å kunne sikre miljøtilstanden i kystvann, grunnvann og ferskvann.

Figur 4 Illustrasjon som viser hva som påvirker vannet vårt (hentet fra: vannportalen.no)

3.3.1 Miljømål i vannforekomster

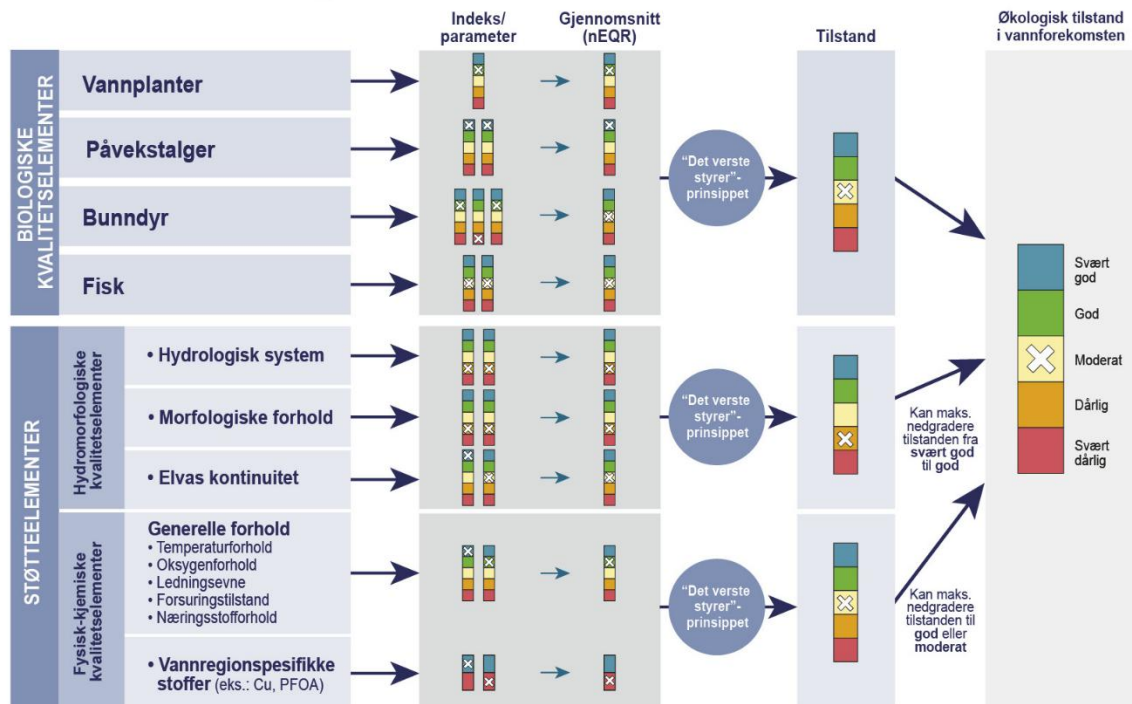
Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Miljømålene er gitt i kapittel 2 i vannforskriften og varierer ut fra type vannforekomst.

Det er ulike kriterier som gjelder for klassifisering av de ulike vannforekomstene. Iveland kommune er en innlandskommune, og det er nedenfor gitt et eksempel på klassifisering av økologisk tilstand i ei elv.

Kriteriene for de økologiske tilstandene «svært god», «god», «moderat», «dårlig» og «svært dårlig» for elver, innsjøer, brakkvann og kystvann er beskrevet i vannforskriften vedlegg V.

Figuren under viser også et viktig prinsipp, nemlig at «det verste styrer», som betyr at det er den verste gjennomsnittsverdien som legges til grunn ved klassifisering av tilstanden i vannforekomsten.

Eksempel på klassifisering av økologisk tilstand i en elvevannforekomst

Figur 5 Eksempel på klassifisering av økologisk tilstand i en elvevannforekomst (hentet fra vannportalen.no)

Miljømål er nådd i vannforekomsten når vi minimum har kriteriet «god» på både kjemisk og økologisk tilstand. Når målet er nådd må det fremdeles sikres tilstrekkelige tiltak for å beskytte og forebygge vannforekomsten mot forringelse.

SVÆRT GOD/GOD økologisk og GOD kjemisk tilstand = Miljømål nådd

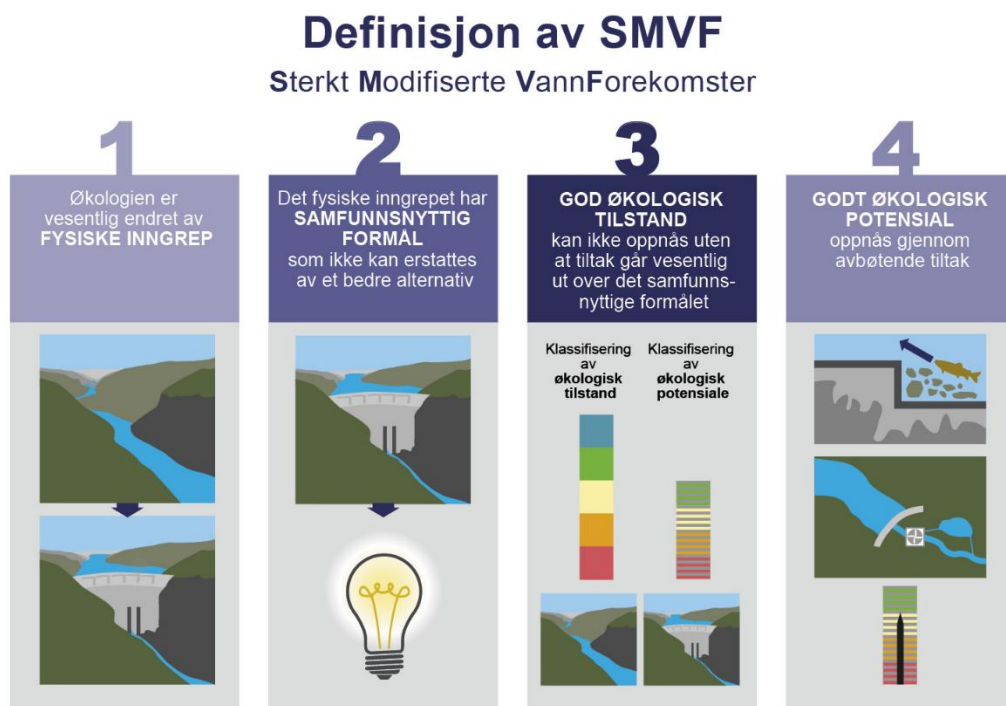

Figur 6 - Miljømål i en vannforekomst (hentet fra vannportalen.no)

3.3.2 Miljømål i sterkt modifiserte vannforekomster

I enkelte vannforekomster har det vært utført betydelige menneskelige påvirkninger for å oppnå samfunnsnyttige formål. Eksempler på dette er utbygging av havneanlegg og vannkraftutbygging. Disse vannforekomstene klassifiseres som sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) etter gitte kriterier i vannforskriften.

I SMVF er det ikke mulig å oppnå miljømålet om god økologisk tilstand uten å fjerne inngrepene eller å iverksette miljøtiltak med uforholdsmessige konsekvenser. Figur 7 under viser definisjonen av SMVF.

Figur 7 Definisjon av sterkt modifiserte vannforekomster (hentet fra vannportalen.no)

I Iveland kommune er det i alt 3 sterkt modifiserte vannforekomster. Denne påvirkningen skyldes vannkraftsproduksjon.

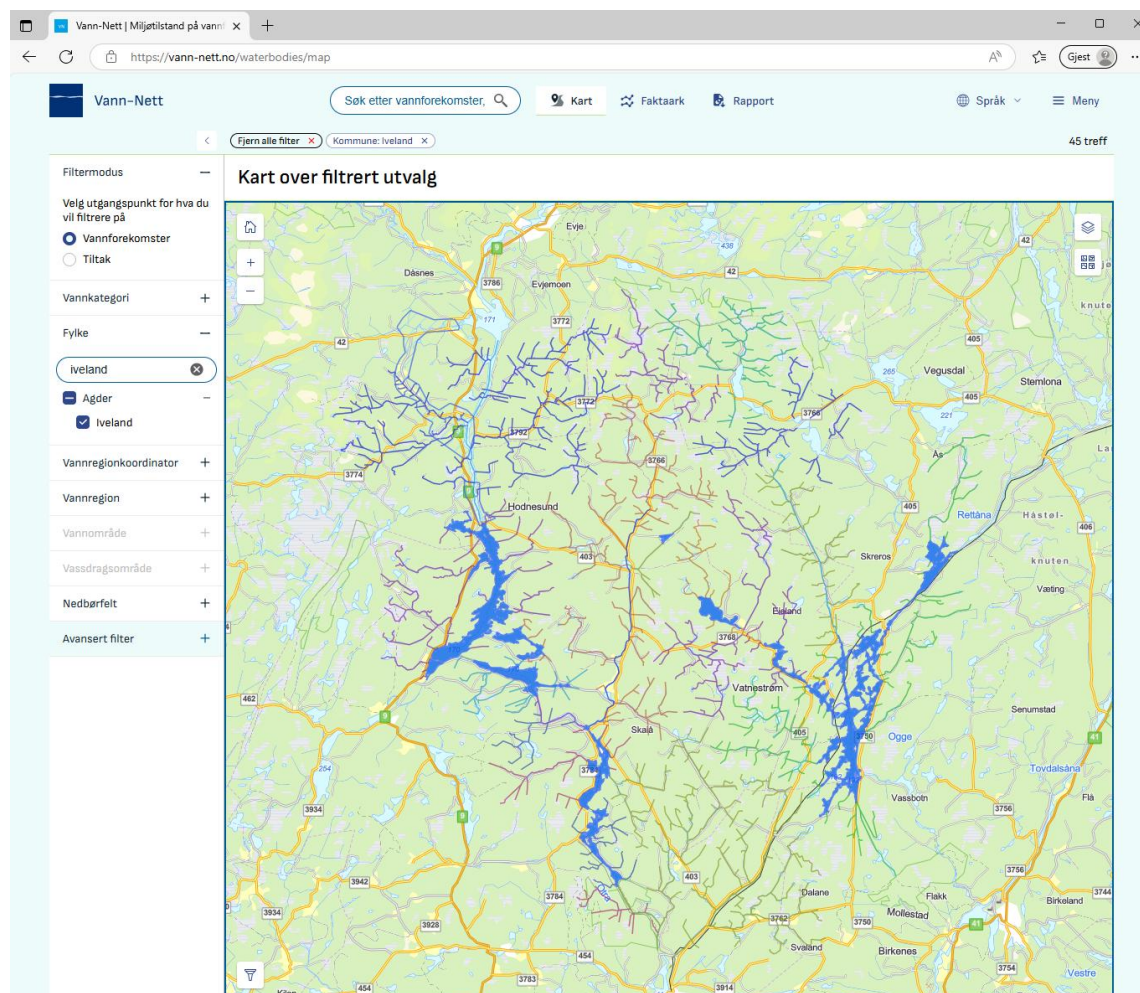
Tabell 1 Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) i Iveland kommune (hentet fra vann-nett.no)

Vannforekomstnavn	Påvirkningstype
Otra Nomeland kraftstasjon	Hydrologiske endringer uten minstevannsføring - vannkraft
Otra - Røyknesfjorden til Venneslafjorden	Hydrologiske endringer uten minstevannsføring - vannkraft
Gåseflåfjorden til Nomelandsdammen	Hydrologiske endringer med minstevannsføring – vannkraft Hydrologiske endringer uten minstevannsføring - vannkraft

3.4 Dagens miljøtilstand

3.4.1 Vann-Nett

Norges vannforvaltningsverktøy – Vann-Nett, er et viktig verktøy for en helhetlig vannforvaltning. Vann-Nett er utviklet i samarbeid med Miljødirektoratet og NVE, og portalen gir alle interesserte muligheten til å finne informasjon og statistikk om vannforekomstene. Vann-Nett bruker de samme geografiske enhetene som benyttes i vannforskriftarbeidet (vannregionmyndighet, vannregion og vannområde).

Figur 8 Skjermdump av Vann-Nett Portal – inngangsportalen til informasjon om vann i Norge

Det er generelt sett noe tynt datagrunnlag bak registrert påvirkning fra avløpssektoren på Vann-Nett for mange av vannforekomstene i Iveland.

Andre vannforekomster vil også kunne være påvirket selv om de til nå ikke har blitt registrert som påvirket på Vann-Nett. Registrerte data på Vann-Nett er basert på det kommunen selv har meldt inn de siste årene.

3.4.2 Antall vannforekomster

Det er i dag registrert 45 vannforekomster i Iveland kommune:

- 33 elver
- 9 innsjøer
- 3 grunnvann

3.4.3 Registrert miljøstand

Alle vannforekomstene oppgitt til å oppnå miljømålet om minst god økologisk tilstand og god kjemisk tilstand innen 2033, men for flere at vannforekomstene er miljøtilstanden avhengig av tiltak, slik som kalkingstiltak.

3.4.4 Påvirkning fra avløp

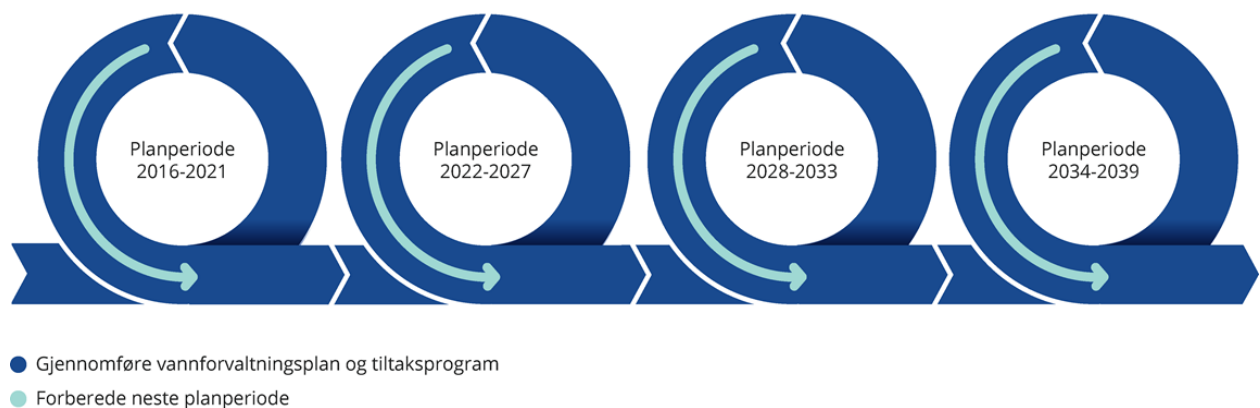
På Vann-Nett er det i Iveland registrert 5 vannforekomster med påvirkning fra avløp. Påvirkningen til «Otra fra Beidflå til Kilefjorden» skyldes Moisund RA – dette renseanlegget ligger i Evje og Hornnes kommune.

Tabell 2 Vannforekomster med registrert påvirkning fra avløpssektoren (hentet fra vann-nett.no)

ID	Vannforekomstnavn	Påvirkningsgrad	Overordnet påvirkningstype
021-1080-L	Nomelandsdammen	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg
021-1484-R	Rogåna	Liten grad	Diffus avrenning fra spredt bebyggelse
021-25-R	Otra fra Breidflå til Kilefjorden	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg
021-742-R	Frøysåna	Ukjent grad	Punktutslipp fra renseanlegg
020-1322-L	Ogge	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg

3.5 Regionalt og lokalt tiltaksprogram

I arbeidet med å oppnå målene om godt vannmiljø utarbeides det regionale og lokale vannforvaltningsplaner med en varighet på 6 år. Disse inneholder tiltaksprogrammer med forslag til tiltak for å beskytte, forbedre og restaurere vannforekomster. Nåværende planperiode gjelder for 2022–2027.

Figur 9 Rullering av vannforvaltningsplaner (fra vannportalen.no)

Fra *Regional vannforvaltningsplan 2022–2027 Agder vannregion* trekkes det blant annet frem at avløpsvann er blant de viktigste kildene til økt næringstilførsel til vann.

4 ØVRIG LOVGRUNNLAG

Blant de viktigste lovene og forskriftene for arbeid med avløp i spredt bebyggelse er:

- forurensningsloven
- forskrift om kommunens myndighet etter forurensningsloven
- forurensningsforskriften
- naturmangfoldloven
- vannforskriften
- plan- og bygningsloven
- vass- og avløpsanleggslova
- folkehelseloven
- drikkevannsforskriften
- forvaltningsloven
- offentlighetsloven
- kommuneloven

De 9 første kulepunktene er omtalt nedenfor. Utfyllende informasjon finnes på va-jus.no og <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/>

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)

Lovens formål fremkommer av § 1:

"Denne lov har til formål å verne det ytre miljø mot forurensning og å redusere eksisterende forurensning, å redusere mengden av avfall og å fremme en bedre behandling av avfall.

Loven skal sikre en forsvarlig miljøkvalitet, slik at forurensninger og avfall ikke fører til helseskade, går ut over trivselen eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse."

Videre i § 2 følger retningslinjene for gjennomføring av forurensningsloven. Her fremgår det bl.a. at myndighetsutøvelsen etter loven skal skje ved at det arbeides for å hindre at forurensning oppstår eller øker, og for å begrense forurensning som finner sted. Her fremkommer også prinsippet om at det er forurenseren som skal betale.

Med bakgrunn i den generelle plikten til å unngå forurensning kan eiendommer med anlegg som ikke oppfyller dagens renskrav pålegges oppgradering / rehabilitering av sitt anlegg med hjemmel i forurensningsloven § 7. For anlegg med utslippstillatelse kan kommunen oppheve eller endre vilkår i tillatelsen, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake med hjemmel i forurensningsloven § 18.

Videre fremheves følgende hjemler:

- forurensningsloven § 2 nr. 2 – retningslinjer
- forurensningsloven § 7 – om plikt til å unngå forurensning (omtalt ovenfor)
- forurensningsloven § 11 – om særskilt tillatelse til forurensende tiltak
- forurensningsloven § 16 – om vilkår i tillatelse
- forurensningsloven § 18 – om endring og omgjøring av tillatelse (omtalt ovenfor)
- forurensningsloven § 23 – om rett og plikt til tilknytning til eksisterende avløpsanlegg
- forurensningsloven § 26 – om kommunal tømning av slam fra slamavskillere (septiktanker), privet mv.
- forurensningsloven §§ 48 og 48 a – om forurensningsmyndighetens oppgaver og statlig tilsyn med kommunene

- forurensningsloven § 49 – om opplysningsplikt
- forurensningsloven § 50 – om rett til gransking. Omhandler kommunens rett til uhindret adgang til eiendom der forurensning kan oppstå eller har oppstått.
- forurensningsloven §§ 51 og 51 a – om pålegg om undersøkelse og kommunens rett til registrering av forurensning i eller på fast eiendom.
- forurensningsloven § 73 – om tvangsmulkt ved forhold i strid med loven.

Forskrift om kommunens myndighet etter forurensningsloven

Forskriften trådte i kraft 1. januar 2025 og tildeler kommunen myndighet etter forurensningsloven. Tidligere var denne myndigheten delegert gjennom rundskriv og delegeringsvedtak. Forskriften gir en samlet oversikt over kommunens myndighet etter forurensningsloven og hvilke hjemler i forurensningsloven kommunen kan anvende.

Disse hjemlene er oppramset i forskriftens § 5 og denne listen er uttømmende. Dette tydeliggjør hvilke hjemler kommunen kan anvende i sin myndighetsutøvelse.

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)

Forurensningsforskriftens del 4 Avløp (kapittel 11 til 15B) sammenstiller og utdyper de delene av forurensningsloven som er spesielt relevante for kommunens saksbehandling av avløpssaker. Forskriften implementerer EUs rådsdirektiv 91/271/EF av 21. mai 1991 om rensing av avløpsvann fra byområder (avløpsdirektivet) i norsk lov, og den fastsetter regler for avløp som ikke er en del av avløpsdirektivet, det vil si avløp mindre enn 10 000 personekvivalenter (pe) til sjø eller 2 000 pe til ferskvann.

Norge er delt inn i tre ulike resipientområder, hvor det mest følsomme området er fra svenskegrensa til Lindesnes. Dette innebærer at Iveland kommune ligger i området som har de strengeste kravene til avløpshåndteringen.

Kravene som settes til utslipp av avløpsvann i dag finner vi blant annet i forurensningsforskriften. Hvilke krav som gjelder er avhengig av hvor stort utslippet er, målt i [personekvivalenter](#) (pe). Det er kommunen som er forurensningsmyndighet for de minste utslippene, mens Statsforvalteren er myndighet for de største. Ulike kapitler i forurensningsforskriften regulerer forskjellige utslippsstørrelser, og for utslipp til ferskvann gjelder følgende:

- [Kapittel 12](#) – Små anlegg
Gjelder for utslipp av [sanitært avløpsvann](#) fra avløpsanlegg med utslipp mindre enn 50 pe. Disse anleggene betjener både enkeltbygg og små samlinger av hus/hytter.
Forurensningsmyndighet: kommunen
- [Kapittel 13](#) – Mellomstore anlegg
Gjelder for utslipp av [kommunalt avløpsvann](#) fra [tettbebyggelse](#) med samlet utslipp 50–1999 pe. Disse anleggene betjener mindre områder som for eksempel Skaia.
Forurensningsmyndighet: kommunen
- [Kapittel 14](#) – Store anlegg
Gjelder for utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelse på 2 000 pe og større. Disse anleggene betjener de største utslippsmengdene. Det er ingen renseanlegg av denne størrelsen i kommunen per i dag.
Forurensningsmyndighet: Statsforvalteren

Tabellen nedenfor viser tema hvor kommunen er myndighet.

Tema hvor kommunen er myndighet	Forskriftens kapittel
Avløpsanlegg < 50 pe	12
Avløpsanlegg i tettbebyggelser mindre enn 10 000 pe til sjø eller 2 000 pe til ferskvann	13
Oljeholdig avløpsvann	15
Påslipp fra virksomheter	15A

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Naturmangfoldloven har til hensikt å sikre bærekraftig forvaltning av naturen. Når kommunen vurderer utslippssøknader, må kommunen se tiltakene opp mot prinsippene i lovens §§ 8 til 12. Dette innebærer at det gjøres en vurdering av kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, en økosystemtilnærming og vurdering av samlet belastning, og at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver.

Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften)

Vanndirektivet trådte i kraft i EU 22. desember 2000, og ble innført i Norge gjennom forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften) i 2007. Forskriften er hjemlet i plan- og bygningsloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og vannressursloven.

Vanndirektivet har som hovedformål å sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet, og om nødvendig iverksette forebyggende eller forbedrende miljøtiltak for å sikre miljøtilstanden i ferskvann, grunnvann og kystvann. Det skal settes miljømål som skal være konkrete og målbare. Forvaltningen av vann skal være helhetlig fra fjell til fjord, samordnet på tvers av sektorer, systematisk, kunnskapsbasert og tilrettelagt for bred medvirkning.

Vanndirektivet forutsetter en nedbørfeltbasert og helhetlig forvaltning av vann og vassdrag. Ulike påvirkningsfaktorer må ses i sammenheng for at direktivets mål skal kunne nås i hvert nedbørfelt. Dette krever gode prosesser for samordning på tvers av både ulike påvirkere og ulike myndigheter, og aktiv medvirkning for alle typer brukere som er berørt.

Vannforskriften deler landet i vannregioner med én fylkeskommune som vannregionmyndighet i hver. Avgrensningen av vannregionene er basert på naturfaglige kriterier og tar utgangspunkt i hele nedbørfelt med tilhørende kystzone. Vannregionmyndigheten skal koordinere prosessen med å gjennomføre planarbeidet i tråd med vannforskriften.

Vannforskriftens kapittel 2 omhandler miljømål, og vannforskriften § 4 setter miljømål for overflatevann (kystvann, brakkvann og ferskvann, unntatt grunnvann). Disse skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand.

Når kommunen vurderer tiltak som kan berøre vannforekomster, må kommunen vurdere tiltaket opp mot vannforskriftens § 4 for å beskytte mot forringelse. § 12 åpner imidlertid for at aktiviteter som medfører at miljømålene ikke nås, eller at tilstanden forringes, likevel kan gjennomføres dersom visse betingelser og vilkår er oppfylt.

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

Loven omfatter også VA-infrastrukturen. Dette innebærer at nye VA-anlegg er søknadspliktige. Det er Iveland kommune som kommunal bygningsmyndighet som gir byggetillatelse for mindre avløpsrenseanlegg.

Sentralt for spredt avløp er at kommunen kan kreve eiendommer tilknyttet til offentlig avløpsnett med hjemmel i plan- og bygningsloven § 27-2 annet ledd. Videre kan ikke byggetillatelse gis før bortledning av avløpsvann er sikret i samsvar med forurensningsloven (plan- og bygningsloven § 27-2), det innebærer at utslippstillatelse etter forurensningsforskriften må gis før byggesaken behandles. I tillegg til plandelen i plan- og bygningsloven fremheves følgende paragrafer:

- plan- og bygningsloven § 20-1 – om tiltak som omfattes av byggesaksbestemmelsene
- plan- og bygningsloven § 20-2 – om søknadsplikt
- plan- og bygningsloven § 21-5 – om kommunens samordningsplikt
- plan- og bygningsloven § 25-1 – om kommunens tilsynsplikt
- plan- og bygningsloven § 25-2 – om gjennomføring av tilsynet
- plan- og bygningsloven § 27-1 – om vannforsyning
- plan- og bygningsloven § 27-2 – om avløp
- plan- og bygningsloven § 27-3 – om tilknytning til eksisterende private anlegg

- plan- og bygningsloven § 28-6 – om sikring av basseng, brønn og dam
- plan- og bygningsloven § 30-6 – om fritidsbebyggelse
- plan- og bygningsloven § 32-2 – om forhåndsvarsel
- plan- og bygningsloven § 32-5 – om tvangsmulkt
- plan- og bygningsloven § 32-6 – om forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova)

Vass- og avløpsanleggslova regulerer eierskapsformer for større vann- og avløpsanlegg.

Denne loven gjelder imidlertid ikke for mindre avløpsanlegg, det vil si separate avløpsanlegg mindre enn 50 pe. Loven gjelder heller ikke for næringsvirksomhet o.l. som har egne avløpsanlegg som ikke er tilkoblet kommunale anlegg. Eksempler på dette er campingplasser og turistbedrifter. Dersom anlegget som er tilknyttet næringsvirksomheten ikke utelukkende betjener virksomheten, men også har tilknyttet boliger eller hytter, vil de imidlertid omfattes av loven.

Hovedregelen er at nyetablerte avløpsanlegg (≥50 pe) etter 01.07.2012 skal være eid av det offentlige. Kommunen kan imidlertid gi tillatelse til å etablere private avløpsanlegg dersom det ligger for langt unna det kommunale avløpsnettet, eller hvis særlige hensyn taler for det.

Nyetablerte private anlegg (≥50 pe) etter 01.07.2012 må organiseres som et andelslag.

For å sikre at nye anlegg ikke blir ulovlige etter vass- og avløpsanleggslova, anbefaler [Miljødirektoratet](#) at det i utslippstillatelsen settes vilkår i tillatelsen som omhandler eierskapsbegrensningene i vass- og avløpsanleggslova.

Folkehelseloven (lov om folkehelsearbeid)

Kommunen har et betydelig ansvar når det gjelder vannforsyning. I folkehelseloven §9 står det «Kommunen skal føre tilsyn med de faktorer og forhold i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen». Drikkevannsforskriften er hjemlet i folkehelseloven.

Drikkevannsforskriften (forskrift om vannforsyning og drikkevann)

Drikkevannsforskriften er sentral innenfor vannforsyningen i Norge. Ny forskrift fra 2016 trådte i kraft 1. januar 2017. EUs drikkevannsdirektiv (98/83/EF) er innarbeidet i den norske drikkevannsforskriften.

Brønner som gir drikkevann til mer enn en enkelt bolig eller fritidsbolig, skal registreres hos Mattilsynet.

EU vedtok den 16. desember 2020 en omarbeiding av dette direktivet. Drikkevannsdirektivet 2020 (Direktiv (EU) 2020/2184) erstatter nå EUs drikkevannsdirektiv fra 1998 (98/83/EF). En del av endringene er allerede innarbeidet i den norske drikkevannsforskriften, men det er likevel flere nye endringer og drikkevannsforskriften er nå under revidering.

4.2 Lokale forskrifter

Forskrift om vass- og avløpsgebyr, Iveland kommune, Aust-Agder.

[Forskriften](#) gir bestemmelser om beregning og innbetaling av de gebyrer abonnentene skal betale for kommunens vann- og avløpstjenester. Forskriften gjelder alle kommunens abonnenter.

Forskrift om utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende i Birkenes, Iveland, Kristiansand, Songdalen, Søgne og Vennesla kommuner, Vest-Agder

Iveland kommune har med hjemmel i forurensningsforskriften § 12-6 fastsatt en lokal forskrift som erstatter kravene i forurensningsforskriften § 12-7 til § 12-13, for øvrig gjelder forurensningsforskriften.

Forskriften trådte i kraft 01.10.2017 og setter krav til tekniske løsninger og utslipp ved etablering av nye utslipp, vesentlig økning av eksisterende utslipp og rehabilitering / endring av mindre avløpsanlegg i Iveland kommune.

Hensikten er å sikre rettferdig og forutsigbar saksbehandling i forbindelse med utslipp fra mindre avløpsanlegg. Kravene til tekniske løsninger og utslippskonsentrasjoner er satt for å ivareta resipient- og brukerinteresser.

Forskriften deler resipientene inn i 4 ulike soner der hver sone har egne krav til rensetekniske løsninger. Se delkapittel 10.1 - Utslipp av sanitært avløpsvann med utslipp mindre enn 50 pe.

Det planlegges å oppheve dagens avløpsforskrift.

Figur 10 Badestrand, Bakkane Vatnestrøm, foto: Jonny Lilletveit

5 SENTRALE HJEMLER FOR OPPRYDDINGSARBEIDET

Norsk Vann har utformet en oversikt over sentrale hjemler i arbeidet med opprydding i spredt avløp. Hovedalternativene for anlegg som ikke tilfredsstiller kravene i forurensningsforskriften er pålegg om oppgradering av renseanlegg eller tilknytning til offentlig ledningsnett.

5.1 Hjemmelsgrunnlag for pålegg om oppgradering av mindre avløpsanlegg

Tilsynsarbeidet vil kunne avdekke om utslippet er i samsvar med utslippstillatelse og dagens renskrav. Samtidig kontrolleres anlegg for feil og mangler. Ved pålegg om oppgradering av avløpsanlegg for utslipp mindre enn 50 pe, er det tre sentrale hjemler kommunen benytter seg av:

- Forurensningsforskriften § 12-16 – forholdet til eksisterende utslipp
- Forurensningsloven § 18 – endring og omgjøring av tillatelse
- Forurensningsloven § 7 – plikt til å unngå forurensning

5.1.1 Forurensningsforskriften § 12-16 – forholdet til eksisterende utslipp

Forurensningsforskriften § 12-16 er ikke en påleggshjemmel. For pålegg om oppgradering av avløpsanlegg må forurensningsloven § 7 benyttes.

Første ledd, lovlig med tillatelse

Presiserer at tillatelse gitt før 2007 fortsatt gjelder.

Annet ledd, anlegg uten tillatelse:

Omtaler utslipp uten tillatelse som likevel har hatt lovlig utslipp:

Utslipp etablert før 1. januar 2007 og som det på tidspunkt for etablering ikke måtte innhentes tillatelse for etter det på den tid gjeldende regelverk, er fortsatt lovlige. Kommunen kan likevel i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at slike utslipp er ulovlige etter en fastsatt frist.

Utslipp som etter en slik bestemmelse blir ulovlige må omsøkes etter nytt regelverk. Dersom anlegget ikke kan godkjennes slik det er i dag må det utbedres eller tilknyttes kommunalt nett.

5.1.2 Forurensningsloven § 18 – endring og omgjøring av tillatelse

Forurensningsloven § 18 er ikke en påleggshjemmel. For pålegg om oppgradering av avløpsanlegg må forurensningsloven § 7 benyttes.

For avløpsanlegg som har en tillatelse til utslipp, men som ikke har god nok rensing av avløpsvann i samsvar med dagens krav, har mangler som kan utbedres med endrede vilkår, eller er eldre enn 10 år, kan forurensningsloven § 18 brukes som hjemmel til å få:

- Endrede vilkår i eksisterende utslippstillatelse
- Frist for når utslippstillatelsen skal trekkes tilbake
- Dato for når utslippet må stanses

5.1.3 Forurensningsloven § 7 – plikt til å unngå forurensning

Alle utslipp som er etablert ulovlig, uansett når, kan i samsvar med forurensningsloven § 7 fjerde ledd bli pålagt å treffe tiltak innen en nærmere angitt frist. Dette vil f.eks. gjelde:

- Pumping av avløp fra tett tank
- Tett tank som er slått hull i

Etter forurensningsloven § 7 har den som har, gjør eller setter i verk noe som kan medføre fare for ulovlig forurensning en selvstendig plikt til å sørge for nødvendige tiltak for å hindre at forurensningen starter eller til å stanse pågående forurensning. Det vil derfor ofte i første omgang være tilstrekkelig å påpeke denneplikten til å stanse ulovlig forurensning.

Dersom huseier ikke stanser et ulovlig utslipp etter å ha fått det påpekt, kan huseier pålegges å stanse det ulovlige utslippet enten umiddelbart eller innen en gitt frist. Det kan fattes vedtak om tvangsmulkt knyttet til fristen etter forurensningsloven § 73. Ulovlige handlinger av mer graverende art, som pumping og å ta hull på tett tank, pålegges stoppet umiddelbart. Kommunen bør vurdere å anmelde slike forhold.

5.2 Hjemmelsgrunnlag for tilknytningsplikt til offentlig nett

I nærheten av de kommunale ledningene i dag er det fremdeles boliger som ikke er knyttet til avløpsnettet. Tilknytningsplikten skal sikre at offentlige avløpsanlegg blir bygd ut og drevet teknisk og driftsøkonomisk rasjonelt.

Tilknytningsplikten gjelder i utgangspunktet i hele landet, men den gjelder kun for fritidsboliger hvis det er bestemt i plan jf. pbl. § 30-6.

I andre ledd i plan- og bygningsloven § 27-2, står det: «*Når offentlig avløpsledning går over eiendommen eller i veg som støter til den, eller over **nærliggende areal**, skal bygning som ligger på eiendommen, knyttes til avløpsledningen. Vil dette etter kommunenes skjønn være forbundet med **uforholdsmessig stor kostnad** eller **særlige hensyn** tilsier det, kan kommunen godkjenne en annen ordning.*»

Forenklet sagt må man knytte seg til en offentlig avløpsledning med mindre det blir for dyrt, eller om man nylig har investert i et avløpsanlegg som renser i henhold til dagens krav.

Begrepet *nærliggende areal* er et vidt begrep, og Kommunal- og regionaldepartementet uttalte seg om dette i 2012 i [brev til fylkesmannen i Hedmark](#), nå Statsforvalteren i Innlandet. I brevet fremgår det at **en avstand på 300–600 meter ikke vil være å anse som urimelig**. Det er imidlertid kostnadene som ofte vil være bestemmende for om man kan tillate en annen løsning enn å koble seg til den offentlige ledningen.

Unntak fra tilknytningsplikten

Dersom tilknytningen etter kommunenes skjønn er forbundet *med uforholdsmessig stor kostnad* eller *særlige hensyn* tilsier det, kan kommunen godkjenne en annen ordning, som regel et privat avløpsanlegg.

Uforholdsmessig store kostnader

Det er kun fastsatt en øvre kostnadsgrense for når kommunen kan tillate et privat avløpsanlegg i henhold til forurensningsforskriften / lokal avløpsforskrift, fremfor tilknytning til kommunal avløpsledning for fritidsboliger.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, nå Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, uttalte seg i 2018 om [grensekostnader for tilknytning til offentlig avløpsnett kontra separat avløpsanlegg](#). Her opplyses det at **en tilknytningskostnad på inntil 2,5 ganger normalkostnaden for et separat avløpsanlegg kan være akseptabelt**. Dette begrunnes blant annet med at levetiden på det kommunale ledningsnettet er 4 ganger lengre enn for et separat avløpsanlegg, og at de årlige driftskostnadene normalt er vesentlig dyrere enn det årlige avløpsgebyret.

Når man vurderer om det er en uforholdsmessig stor kostnad så holdes kommunale avgifter som tilkoplingsavgift og årsgebyr utenfor regnestykket.

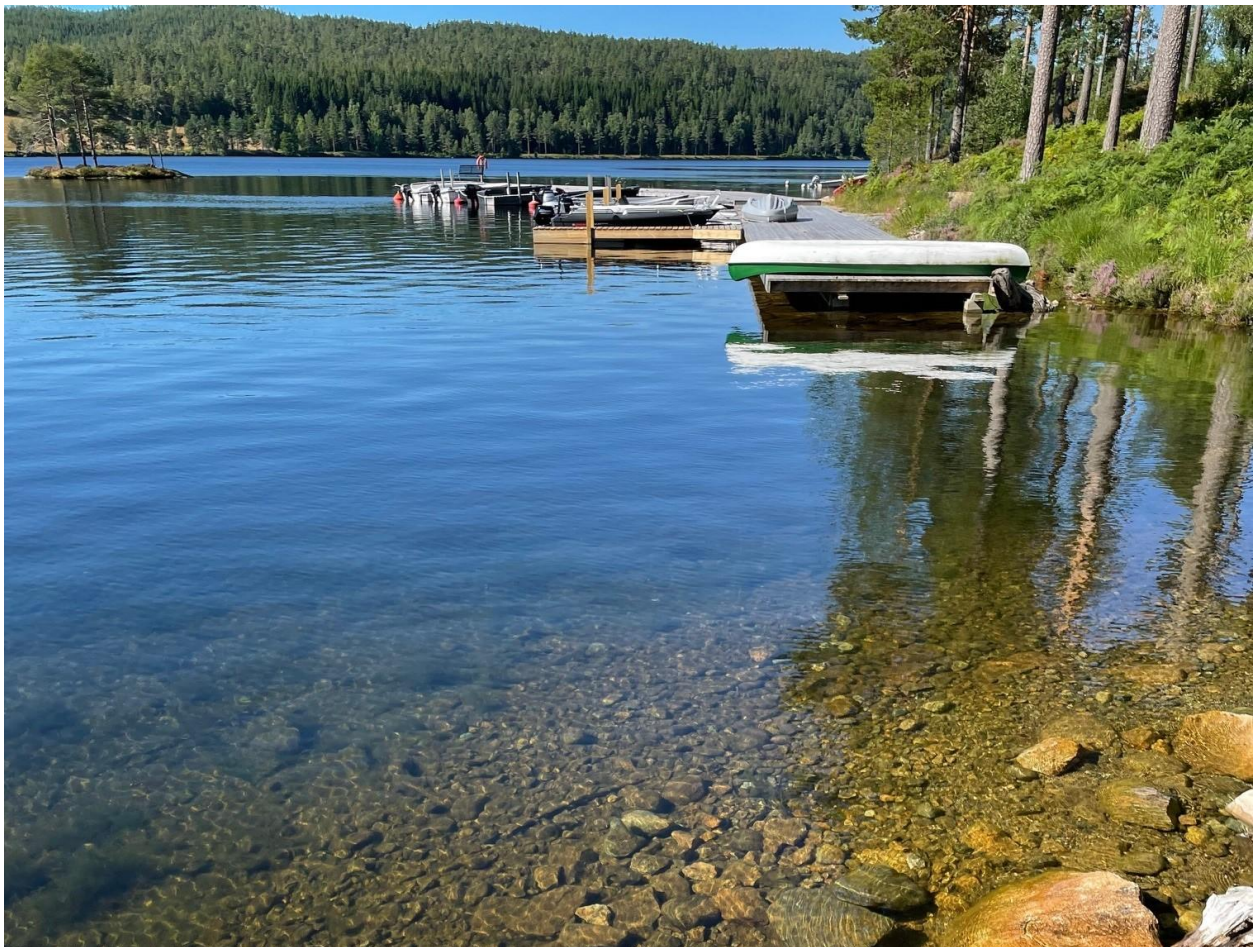
De lokale forholdene vil naturligvis påvirke totalkostnaden, og vil variere fra eiendom til eiendom.

Ved å basere seg på 2,5 ganger normalkostnaden for et separat avløpsanlegg er det viktig å presisere at det her er snakk om å finne et nivå, og ikke den konkrete kostnaden. En høyere kostnad vil også kunne være akseptabelt, f.eks. ved fare for forurensning av drikkevann eller en badeplass.

Særlige hensyn

Kommunen kan unnta krav om tilknytning når *særlige hensyn* tilsier det. Et eksempel på dette vil være om det nylig er investert i et renseanlegg som tilfredsstiller kravene til forurensningsforskriften / lokal avløpsforskrift. I en slik situasjon vil en tilknytning ikke nødvendigvis være nødvendig av hensyn til helse eller for å hindre forurensning.

I enkelte kommuner er det innført en generell ordning med hovedregel om å ikke kreve tilknytning til avløpsledning før det eksisterende private renseanlegget er 10 år.

Figur 11 Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit

6 PLANGRUNNLAG

Denne strategiplanen er utformet med bakgrunn i kommunens øvrige planer.

6.1 Vannforvaltningsplan for Agder vannregion

Vannforvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram og handlingsprogram gjelder for planperioder på 6 år, og legger strategien for å oppnå kravene i vannforskriften og miljømålene for vannforekomstene i Norge. Nåværende planperiode er 2022–2027, og det er utformet et lokalt tiltaksprogram for både Otra og Tovdal vannområde i samme planperiode. Planene er nærmere beskrevet i delkapittel 3.5 Regionalt og lokalt tiltaksprogram.

6.2 Kommuneplanen

Kommuneplanen gir kriterier og retningslinjer for hvordan VA-infrastruktur, som en av de kommunale tjenestene, skal utvikles og drives. Videre legger kommuneplanens arealdel indirekte, men viktige føringer for utviklingen av VA-anleggene i og med at fremtidig utbyggingsmønster er angitt her.

6.3 Hovedplan vannforsyning og avløp

Hovedplan for vannforsyning og avløp tar utgangspunkt i premissene lagt i kommuneplanen, blant annet arealbruk, befolkningsutvikling, klimautvikling, økende krav til høy samfunnssikkerhet og langsiktige økonomiske planer.

I hovedplanen fastsettes normalt planlagte utbygging- og saneringsområder, og vil på den måten være styrende for tilknytning av spredt avløp til kommunalt nett i forbindelse med utbygging og sanering.

I kommunens vedtatte hovedplan for perioden 2024–2034 er opprydding i spredt bebyggelse særlig omtalt.

Figur 12 Gåseflåfjorden vinterstid, foto: Jonny Lilletveit

7 IVELAND KOMMUNE SOM LOKAL MYNDIGHET PÅ AVLØP

Bygg som ikke har [innlagt vann](#), og som benytter en avløpsfri sanitærløsning (f.eks. biologisk toalett eller forbrenningstoalett), trenger i utgangspunktet ikke en tillatelse for å slippe ut den delen av avløpsvannet som ikke er klosettavløp, slik som avløpet fra kjøkken, bad og vaskerom.

Dersom man skal slippe ut sanitært avløpsvann og/eller har innlagt vann, må man i dag ha en tillatelse til detteⁱⁱ. Iveland kommune er tildelt forurensningsmyndighet i Forskrift om kommunens myndighet etter forurensningsloven. Dette gir kommunen myndighet til å gi tillatelse til å forurense etter forurensningsforskriften kapittel 12 og 13. Tillatelsen til å forurense gis gjennom en utslippstillatelse som regulerer utslippet.

Ved at kommunen kan gi tillatelse til å forurense, har kommunen samtidig et ansvar for å sørge for at utslipp er i samsvar med kravene gitt i utslippstillatelsen. Dette gjøres hovedsakelig gjennom tilsyn.

Kommunen har ikke hjemmel til å delegere forurensningsmyndigheten til private aktører, tilsynsarbeidet kan derfor kun gjennomføres i egen regi eller via et interkommunalt samarbeid.

Hensikten med å gjennomføre tilsyn er å begrense unødvendig forurensning fra avløp i spredt bebyggelse, og å sikre at miljømålene for vannforekomsten oppnås og deretter opprettholdes.

Tilsyn er den mest ressurskrevende delen av oppfølgingsarbeidet. Arbeidet innebærer både en oversikt over dagens status, og behovet for fremtidig kontroll og tilsyn.

Figur 13 Eksempel fra en fargetest for å avdekke feilkoblinger, foto: Elisabeth Bokheim

ⁱⁱ Før 1972 (og for enkelte anlegg i perioden 1972–1986) var det ikke søknadsplikt for å etablere avløpsanlegg. Disse anleggene er lovlige selv om de ikke har en utslippstillatelse. Imidlertid kan kommunen i enkeltvedtak eller i forskrift bestemme at de er ulovlige etter en fastsatt frist

7.1 Tilsyn = kontroll + reaksjon

Det er eieren av det private avløpsanlegget som er ansvarlig for at anlegget fungerer tilfredsstillende og i henhold til gjeldende lover og regler. Eieren er også ansvarlig for nødvendig vedlikehold og oppgraderinger.

Kommunen som forurensningsmyndighet for mindre avløpsrenseanlegg skal føre tilsyn av anleggene, og sørge for at uakseptable forhold rettes opp.

Tilsynet består av både kontroll og en reaksjon, og er ikke begrenset til kun driftsfasen, men kan gjennomføres også både i plan- og byggefasen. For Iveland kommune sin del vil det i det innledende arbeidet med opprydding i spredt avløp arbeides med tilsyn av eksisterende anlegg, men samordning med tilsyn etter forurensningsforskriften og plan- og bygningsloven, er anbefalt videre.

Kontrollfasen innebærer kartlegging av renseanleggene og en tilstandsvurdering av anlegget. Ved kontroll av avløpsanleggene vurderes eventuelle avvik, og den videre oppfølgingen innebærer en reaksjon i form av oppfølging av eventuelle avvik med pålegg om tiltak.

Oppfølgingen er ikke ferdig før eventuelle tiltak er gjennomført og pålegget er lukket. Opprydningsarbeidet gjøres områdevis (se kapittel 14 – Strategi opprydding spredt avløp).

Figur 14 Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit

8 AVLØPSKARTLEGGING

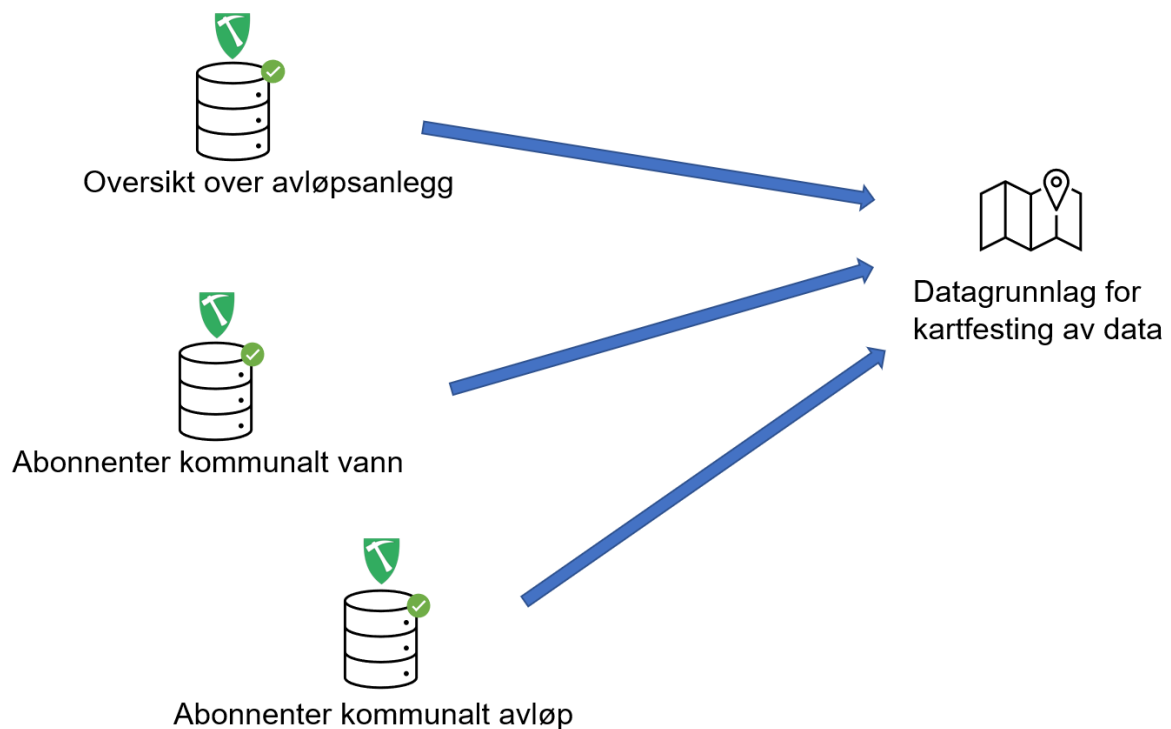
8.1 Innsamling og kartfesting av data

Som en del av forarbeidet til utformingen av denne strategiplanen er det gjort en innsamling av data fra en rekke ulike kilder.

Informasjonen er i all hovedsak organisert i Excel-ark, og GNR/BNR er blitt koblet til en matrikkeladresse for å kunne kartfeste datasettene.

Følgende data har vært samlet inn:

- Abonnementsdata for abonnenter avløp (hentet 19.05.2025)
- Oversikt over avløpsanlegg (hentet 19.05.2025)

Figur 15 Eksempler på ulike datakilder brukt som grunnlag for kartfesting av data

I tillegg til datakildene beskrevet ovenfor er det benyttet allerede kartfestet data, dette inkluderer:

- Ledningsdatabasen (hentet 04.03.2025), som benyttes til å se nærhet til eksisterende kommunalt ledningsnett, og om en eiendom er tilkoblet offentlig ledningsnett med privat ledningsanlegg
- Byggbasen (hentet 28.02.2024), som benyttes for å få en oversikt over antall boliger og fritidsboliger
- Kommuneplanen (hentet 04.03.2025), som benyttes blant annet til å få oversikt over kommunens hensynssoner og planlagte utviklingsområder
- Vannforekomster (hentet 22.12.2024), med kommentarer (hentet 19.05.2025), som brukes for å innhente økologisk tilstand/potensial i vannforekomstene.
- Nasjonal grunnvannsdatabase – GRANADA (hentet 23.12.2024), som brukes for å se registrerte grunnvannsbrønner

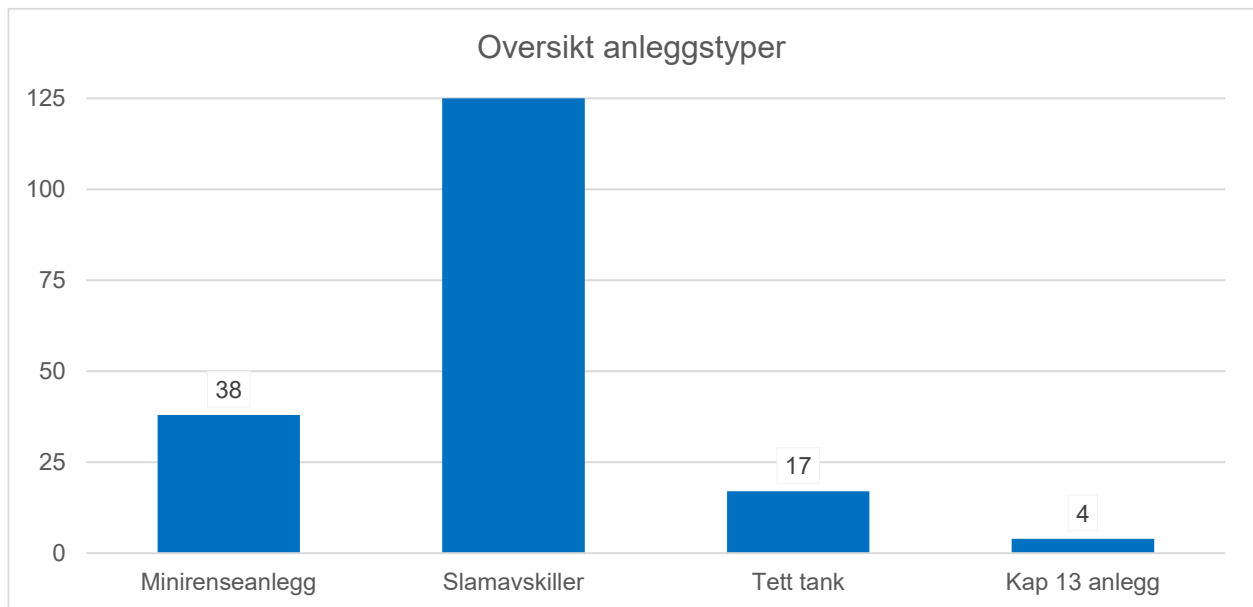
8.2 Resultat kartlegging

8.2.1 Anleggsoversikt

Fra kartleggingen fremgår det at det er 262 avløpsanlegg i kommunen som faller inn under forurensningsforskriftens kapittel 12. Det er i tillegg til dette 4 større renseanlegg som faller inn under forurensningsforskriftens kapittel 13.

Oversikten nedenfor viser fordelingen av registrerte anleggstyper. Det er i all hovedsak slamavskillere som er den dominerende anleggstypen.

Oversikten viser imidlertid ikke eventuelle andre rensetrinn knyttet til slamavskillere og minirenseanlegg, f.eks. etterpolering.

Figur 16 Fordeling av anleggstyper i kommunen

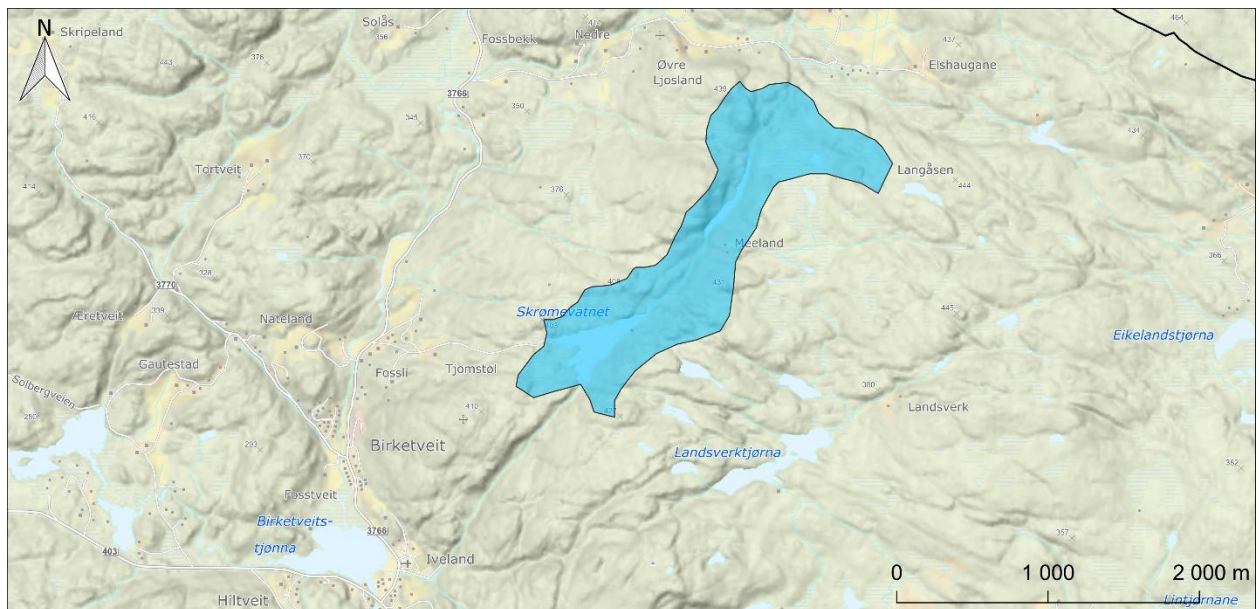
8.2.2 Drikkevannshensyn

I kommuneplanen (2020–2030) er det satt av to sikringssoner for drikkevannsforsyning. Det er ikke satt av sikringssoner rundt Oggevatn (Vatnestrøm vannverk) og Otra (Skisland vannbehandlingsanlegg).

Skrømevatnet

I kommuneplanen (2020–2030) er det satt av en sikringssone for drikkevannsforsyning rundt Skrømevatnet, som er drikkevannskilden til Birketveit.

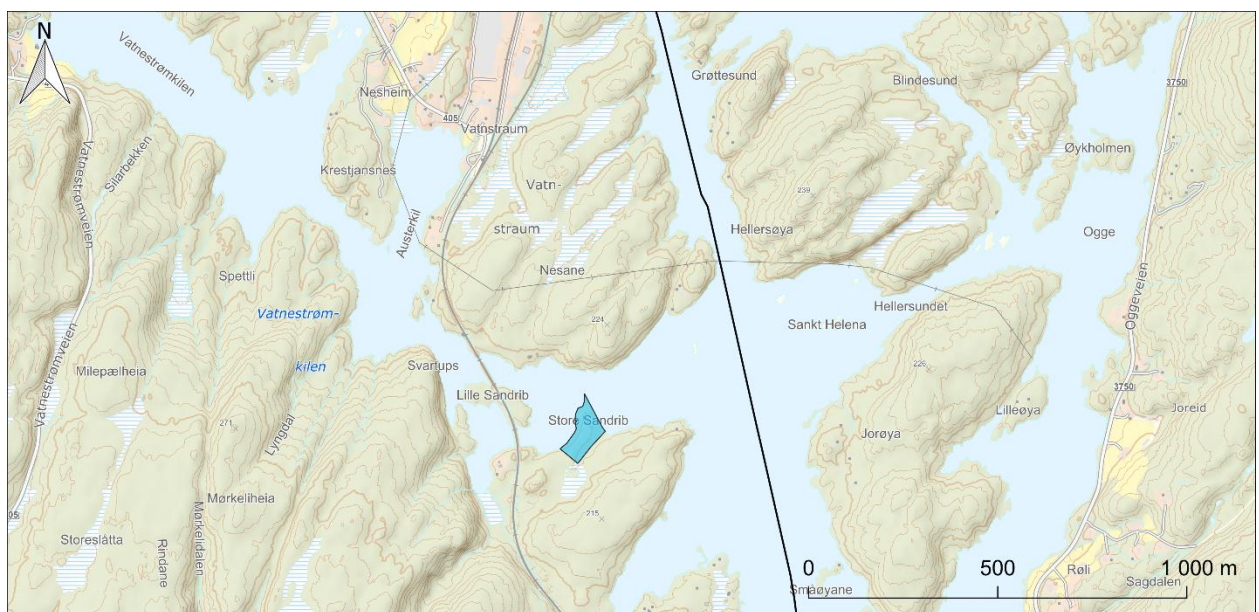
Det er ikke registrert kjente avløpsanlegg i dette området per i dag, men det er registrert 2 fritidsboliger i området.

Figur 17 Sikringssone for drikkevannsforsyning – Skråmevatnet

Voss kjelda

Det er også etablert en sikringssone rundt «Voss kjelda». Det er ikke registrert noen avløpsanlegg innenfor dette området, og ingen andre bygg enn vannforsyningsbygningen.

Figur 18 Sikringssone for drikkevannsforsyning (blått omriss) – Voss kjelda

9 FAGVERKTØY FOR AVLØP I SPREDT BEBYGGELSE

I arbeidet med strategiplanen er det blitt hentet inn data fra en rekke ulike kilder.

Iveland kommune bruker i dag KOMTEK for å holde oversikt over de private avløpsanleggene. Et slikt verktøy gjør oppfølgingsarbeid og rapportering for kommunens saksbehandlere mer effektivt og oversiktlig.

Kommunen bør vurdere om dette fagverktøyet dekker kommunens fremtidige behov mtp. oppfølging av avløp i spredt bebyggelse.

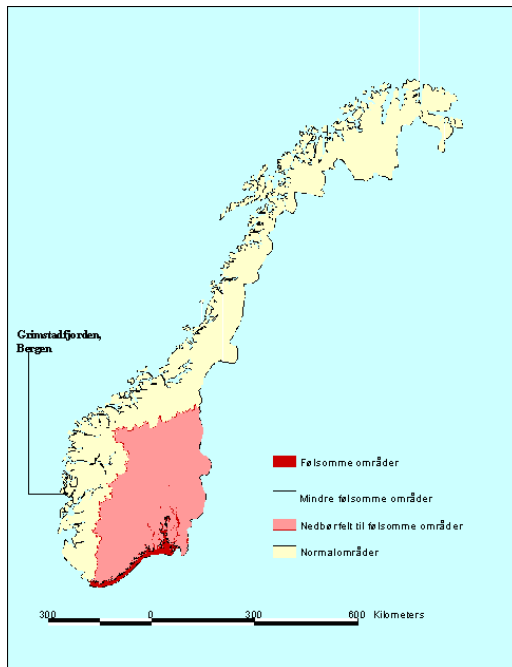
Det er flere leverandører av fagverktøy, og aktuelle funksjoner i disse kan blant annet være muligheter for:

- Registrering og kartfesting av anlegg, anleggskomponenter og bilder
- Registrering av evt. drifts- og vedlikeholdsavtaler
- Planlegging av tilsyn
- Automatisk varsling av innbyggere
- Behandling av søknader og evt. utstedelse av ferdig-attest
- Registrering og håndtering av observasjoner og avvik både i felt og ved skrivebordet
- Registrering av tilbakemeldinger og bilder fra slamtømmer
- Generering av tilsynsrapporter
- Rapporteringsmuligheter med bla. KOSTRA-tall
- Eksport av data for analyse på tvers av fagsystemer
- Beregne og modellere miljøbelastning fra alle anlegg i nedbørfelt til vannforekomst
- Integrering i kommunens øvrige fagsystemer

Se ellers Norsk Vann rapport 199/2013 for en oversikt over hva slags informasjon som bør være med ved kartlegging.

10 UTSLIPPSKRAV

Forurensningsforskriften setter forskjellige utslippskrav avhengig av om utslippet er til følsomt eller til mindre følsomt område. Utslipp i Iveland kommune befinner seg i nedbørfeltet til de følsomme områdene, og må dermed etterkomme kravene som stilles for utslipp til følsomt område.

Figur 19 Områdeinndeling av følsomme og mindre følsomme områder (hentet fra vedlegg 1 punkt 1.2 til kapittel 11 i forurensningsforskriften)

10.1 Utslipp av sanitært avløpsvann med utslipp mindre enn 50 pe

Kommunen har innført en lokal forskrift for utslipp av sanitært avløpsvann med utslipp mindre enn 50 pe. Den lokale forskriften erstatter kravene i forurensningsforskriften § 12-7 til § 12-13.

Den gjeldende lokale avløpsforskriften planlegges imidlertid avvirket.

10.1.1 Renseløsninger

Hele kommunen befinner seg i «følsomt område», og den lokale forskriften deler denne igjen inn i ulike soner. Ut fra hvilken sone utslippet befinner seg i, settes det ulike krav til renseløsninger.

Sonene defineres ut fra vannkvalitet, resipientkapasitet og brukerinteresser. Inndelingen er gjengitt i Tabell 3 nedenfor. Lillesand og Kristiansand har kun definert enkelte fjorder (saltvann) til sone 2 og 3. Alle vassdrag (ferskvann) er satt til sone 4. Iveland kommune befinner seg dermed i sone 4. Sone 1 brukes vest for Lindesnes.

Tabell 3 - Soneinndeling og utslippskrav i Iveland kommune

Sone	Resipientkapasitet	Brukerinteresser	Utslippskrav
Sone 1 Normalt vannområde	Gode til svært gode resipientforhold, ingen merkbare forurensningseffekter	Moderate brukerinteresser utover yrkesfiske	Mekanisk rensing.
Sone 2 Nasjonalt følsomt vannområde	Middels resipientkapasitet, noe forurensningseffekter	Resipientkapasitet kan komme i konflikt med brukerinteresser	Høygradig rensing: sekundærrensing og fosforfjerning
Sone 3 Lokalt følsomt område	Svak resipientkapasitet, merkbare forurensningseffekter	Store brukerinteresser. Resipienttilstand reduserer verdien av brukerinteressene	Område med utslippsbegrensning utover høygradig rensing
Sone 4 Lokal svært følsomt område	Dårlig til svært dårlig resipientkapasitet og/eller stor effekt av forurensninger.	Store til meget store brukerinteresser. Resipienttilstand begrenser brukerinteressene	Område med "nullutslipp"

De tillatte renseløsningene for *eksisterende utslipp* og *gråvannsutslipp* er de samme for alle sonene (sone 2–4). For etablering av *nytt utslipp* er det en forskjell på sone 4 og sonene 2 og 3:

Sone 4 (prioritert rekkefølge):

1. Infiltrasjon i stedlige masser.
2. Minirensesanlegg med etterpolering i stedlige masser eller gjennom våtmarksfilter/filterbed.
3. Våtmarksfilter.

Sone 2 og 3 (prioritert rekkefølge):

1. Infiltrasjon i stedlige masser.
2. Minirensesanlegg i kombinasjon med etterpolering i stedlige masser eller gjennom våtmarksfilter/filterbed.
3. Minirensesanlegg med utslipp til vannforekomst.
4. Våtmarksfilter.

Forskjellen mellom tillatte renseløsninger i sone 4 i forhold til sone 2 og 3 er at det ikke tillates minirensesanlegg med direkte utslipp til vannforekomst i sone 4.

10.1.2 Utslippskrav

Uavhengig av om anlegg ligger i sone 2, 3 eller 4 gjelder de samme utslippskravene for anleggene.

Anleggene i Iveland kommune skal oppfylle følgende krav til utslippskonsentrasjoner, regnet som årlig middelvei:

Parameter:	Utslippskonsentrasjon
Tot-P	< 1,0 mg/l (tilsvarer en renseeffekt på >90 %)
BOF ₅	< 25 mg/l (tilsvarer en renseeffekt på >90 %)

Der hvor brukerinteresser som drikkevannskilde kan bli berørt skal det også settes utslippskrav for bakterier (TKB).

10.2 Utslipp fra mindre tettbebyggelser (50–2 000 pe)

Utslipp av kommunalt avløpsvann fra mindre tettbebyggelser, det vil si fra tettbebyggelser med samlet utslipp 50–2 000 pe, skal minst etterkomme (hentet fra forurensningsforskriften § 13-7):

- 90% reduksjon av fosfor.

Renseeffekten skal beregnes som årlig middelvei av det som blir tilført renseanlegget.

11 SLAMTØMMING

Kommunen har avtale med lokal slamrenovatør om tømming av slam fra private avløpsanlegg og vedtok renovasjonsvedtekter for ca. 10-15 år siden. Renovasjonsvedtektene bør imidlertid revideres da de er mangelfulle.

Kommunen bør vurdere å revidere lokal forskrift om tømming av slamanlegg.

Figur 20 Eksempel på tømmebil som brukes i Setesdal (foto: Stig Jørgensen)

12 OMRÅDEINNDELING AV OPPRYDDINGSARBEIDET

Oppryddingen av avløp i spredt bebyggelse er planlagt gjennomført områdevis, og kommunen er blitt delt inn i ulike oppryddingsområder.

12.1 Grunnlag for inndeling

Områdeinndelingen tar utgangspunkt i NVEs nedbørfelt ([REGINE-enhet](#)), elvenettverk ([ELVIS](#)), planlagte utbyggingsområder og kommunens anleggsoversikt.

Arbeidet med opprydding i spredt bebyggelse strekker seg ut over kommunegrensene, og det er anbefalt å samarbeide med nabokommuner i områder der nedbørfeltet til en vannforekomst krysser kommunegrensene.

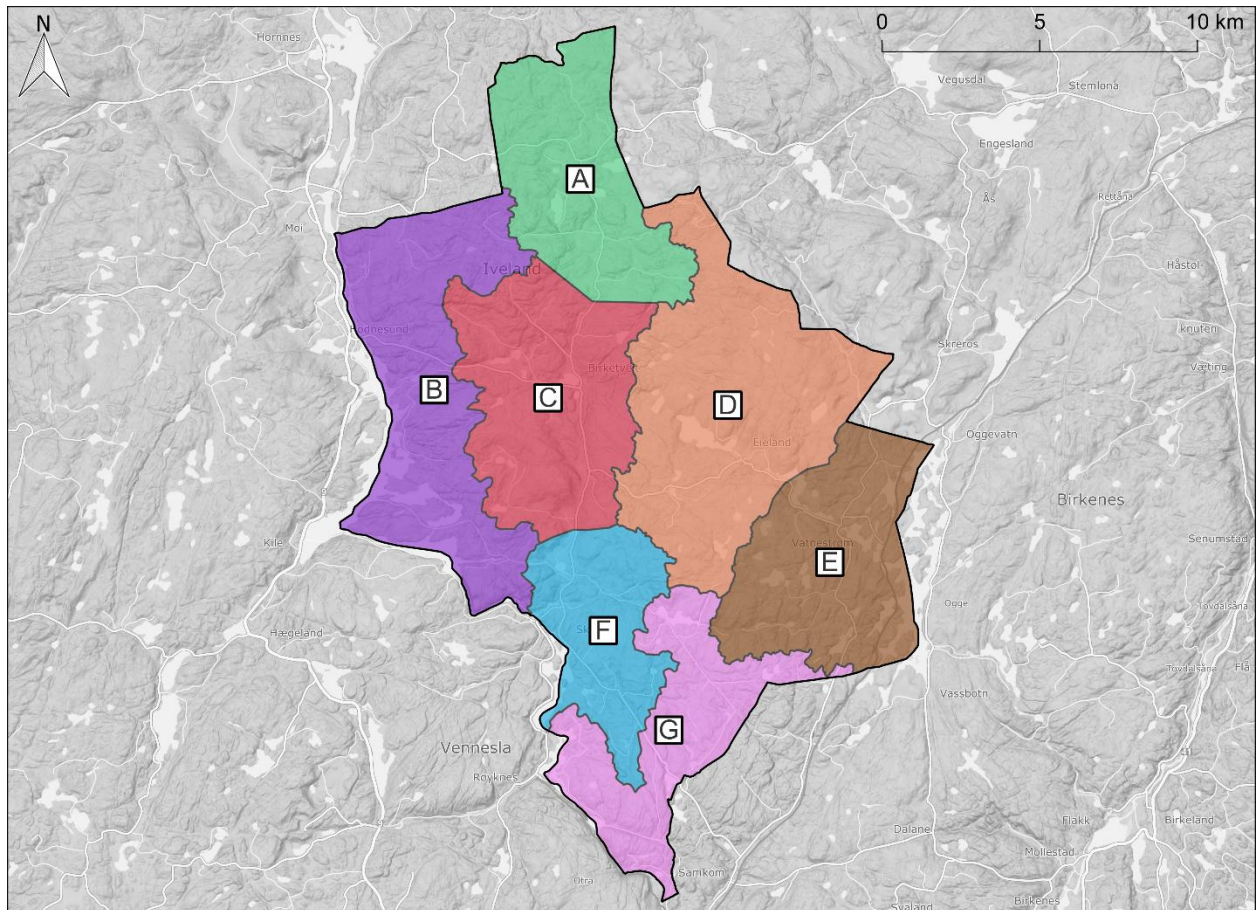

Figur 21 Birketveit, foto: Jonny Lilletveit

12.2 Oversikt oppryddingsområder

Med basis i NVEs nedbørfelt er det satt sammen totalt 7 oppryddingsområder. Enkelte områder følger ikke avgrensningen til nedbørfeltene. Dette er gjort for å legge bedre til rette for samarbeid og evt. tilknytning til offentlig nett.

Områdene er navngitt med bokstaven A til G, og i hvert oppryddingsområde er det i snitt 38 registrerte anlegg. Det er imidlertid stor variasjon mellom oppryddingsområdene, og antall anlegg i hvert område spenner seg fra 22 til 62 anlegg.

Figur 22 Områdeinndeling for opprydding

12.3 Økologisk status i oppryddingsområder

Det har vært gjort et uttrekk av økologisk tilstand/potensial i de ulike vannforekomstene i oppryddingsområdene. Det er stort sett mangelfull info om eventuell effekt av påvirkning fra avløpsvann i de fleste områdene. For områdene som er klassifisert til moderat eller dårligere økologisk tilstand, så tilskrives dette i de fleste tilfellene sur nedbør og andre påvirkninger enn avløp fra spredt bebyggelse.

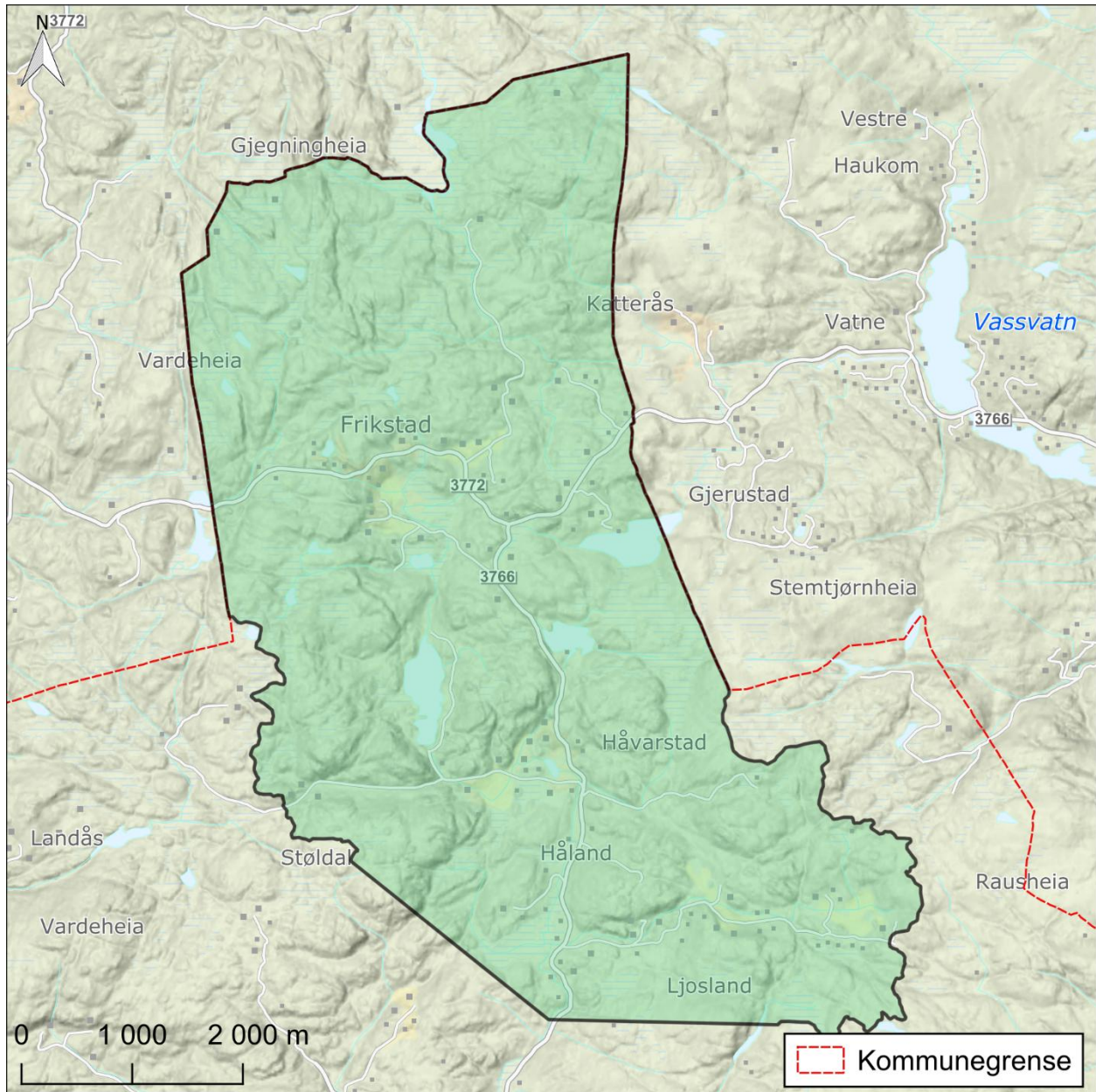
På vann-nett.no er det registrert kommentarer til den økologiske tilstanden, disse gjengis i Vedlegg nr 1.

12.4 Oppryddingsområde A

Område A består av spredt bolig- og fritidsbebyggelse.

Mange av fritidsboligene har ingen registrert avløpsløsning, og i de fleste tilfellene skyldes dette at det ikke er innlagt vann.

Nordøstlige deler av området tilhører vannområde Tovdal og drenerer vann til Skrerosåna. Resten tilhører vannområde Otra og drenerer vann til Frøysåna, som strømmer videre til oppryddingsområde C.

Figur 23 Oversikt oppryddingsområde A

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område A.

Tabell 4 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde A

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
A	40	0	0

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 5 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde A

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
A	6	2	1	0	9

Tabell 6 Registrerte bygg i oppryddingsområde A

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
A	45	49	4

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 5 vannforekomster.

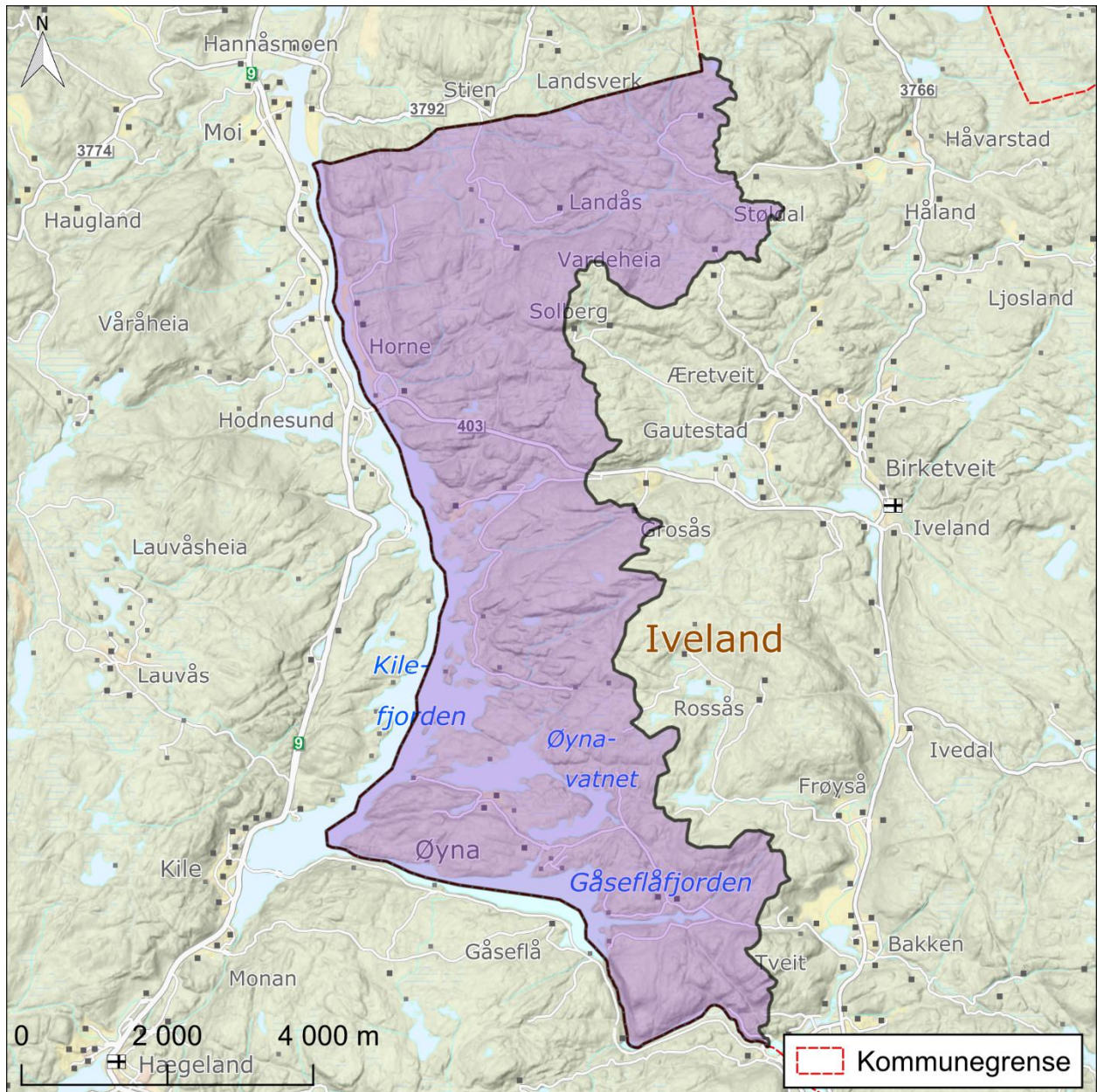
Tabell 7 Elver i oppryddingsområde A

Vannforekomst - elv	ID
Otra - Breidflå til Kilefjorden bekkefelt	021-928-R
Katteråsåna, bekkefelt	020-211-R
Vassvatnet, bekkefelt	020-213-R
Skrømevannet - bekk fra Skrømevannet bekkefelt	021-1508-R
Frøysåna bekkefelt	021-1509-R

12.5 Oppryddingsområde B

Område B består i hovedsak av spredt bolig- og fritidsbebyggelse, med noe mer konsentrert fritidsbebyggelse ved Øyna hyttefelt.

Hele oppryddingsområde B tilhører vannområde Otra, og området drenerer vann til Kilefjorden, Øynavatnet og Gåseflåfjorden.

Figur 24 Oversikt oppryddingsområde B

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område B.

Tabell 8 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde B

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
B	22	0	22

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 9 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde B

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
B	4	0	0	0	4

Tabell 10 Registrerte bygg i oppryddingsområde B

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
B	21	51	4

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 13 vannforekomster.

Tabell 11 Innsjøer i oppryddingsområde B

Vannforekomst - innsjø	ID
Kilefjorden	021-1061-L
Øynavatnet	021-67961-L
Gåseflåfjorden	021-1060-L

Tabell 12 Elver i oppryddingsområde B

Vannforekomst - elv	ID
Otra - Gåseflåfjorden til Nomelandsdammen	021-27-R
Otra fra Breidflå til Kilefjorden	021-25-R
Kilefjorden bekkefelt	021-1534-R
Øynavatnet bekkefelt	021-881-R
Gåseflåfjorden bekkefelt	021-883-R
Otra - Breidflå til Kilefjorden bekkefelt	021-928-R
Kilefjorden - Gåseflåfjorden	021-885-R
Otra - Gåseflåfjorden til Nomelandsdammen bekkefelt	021-740-R

Tabell 13 Grunnvannsforekomster i oppryddingsområde B

Vannforekomst - innsjø	ID
Hornesund	021-16-G
Moisund	021-17-G

Det er registrert påvirkning fra avløpssektoren i 1 vannforekomst i oppryddingsområde B. Denne påvirkningen tilskrives fra Moisund RA, som ligger i Evje og Hornnes kommune.

Tabell 14 Vannforekomster i omr. B med registrert påvirkning fra avløpssektoren (hentet fra vann-nett.no)

ID	Vannforekomstnavn	Påvirkningsgrad	Overordnet påvirkningstype
021-25-R	Otra fra Breidflå til Kilefjorden	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg

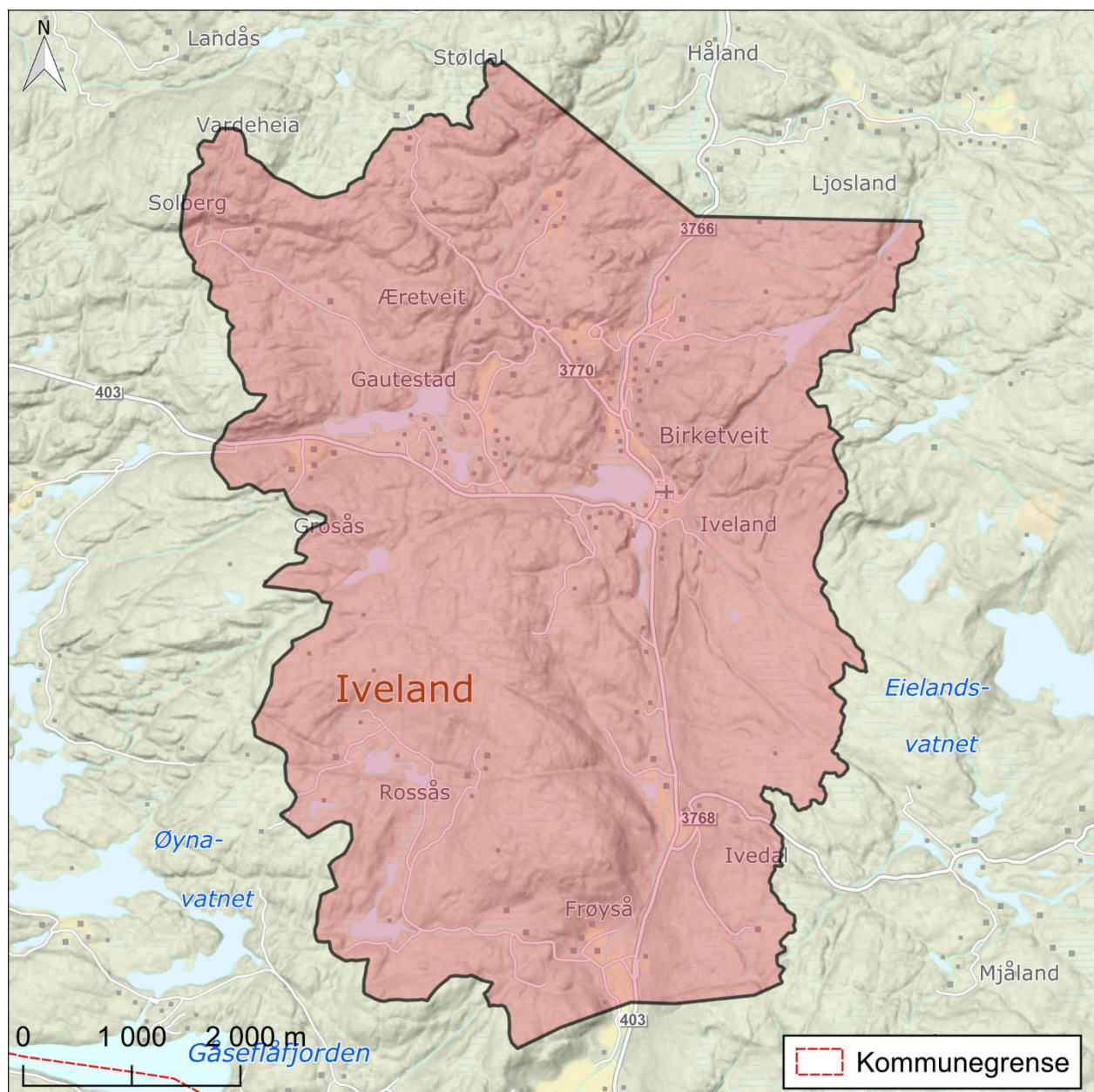
12.6 Oppryddingsområde C

Område C består av konsentrert bebyggelse ved Birketveit, og ellers spredte fritidsboliger og fastboende. I nedbørsfeltet til Skrømevatnet befinner deg seg 2 fritidsboliger uten registrert avløpsløsning. Dette lokale området bør prioriteres av drikkevannshensyn.

På Birketveit er det meste av bebyggelsen koblet til det kommunale anlegget Birketveit RA. Renseanlegget har en dimensjonerende kapasitet på 450 pe, og faller inn under forurensningsforskriftens kapittel 13. Område C drenerer vann til Frøysåna, som strømmer videre til oppryddingsområde F. Hele område C hører til vannområde Otra.

Kommunen så på mulighetene for en sammenkobling av renseanlegget på Birketveit og Skaia i 2024. Konklusjonen ble at kostnadene blir for høye, og at dagens løsning med to renseanlegg beholdes.

Det er ikke planlagt noen utvidelse av det kommunale avløpsnettet på Birketveit. Eventuell tilknytning må derfor skje via privat ledningsanlegg til kommunalt nett. Det er imidlertid satt av midler for utbedring av eksisterende ledninger. Det er naturlig å koordinere planlagt ledningsarbeid med eventuell tilknytning til offentlig avløpsnett, for å redusere anleggskostnadene ved tilknytning.

Figur 25 Oversikt oppryddingsområde C

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område C.

Tabell 15 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde C

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
C	61	1	62

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 16 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde C

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
C	2	4	0	2	8

Tabell 17 Registrerte bygg i oppryddingsområde C

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
C	172	26	22

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 5 vannforekomster.

Tabell 18 Innsjøer i oppryddingsområde C

Vannforekomst - innsjø	ID
Skrømevannet	021-10685-L

Tabell 19 Elver i oppryddingsområde C

Vannforekomst - elv	ID
Skrømevannet - bekk fra Skrømevannet bekkefelt	021-1508-R
Frøysåna bekkefelt	021-1509-R
Bekk fra Skrømevannet	021-1506-R
Frøysåna	021-742-R

Det er registrert påvirkning fra avløpssektoren i 1 vannforekomst i oppryddingsområde C, påvirkningsgraden er imidlertid ukjent.

Tabell 20 Vannforekomster i omr. C med registrert påvirkning fra avløpssektoren (hentet fra vann-nett.no)

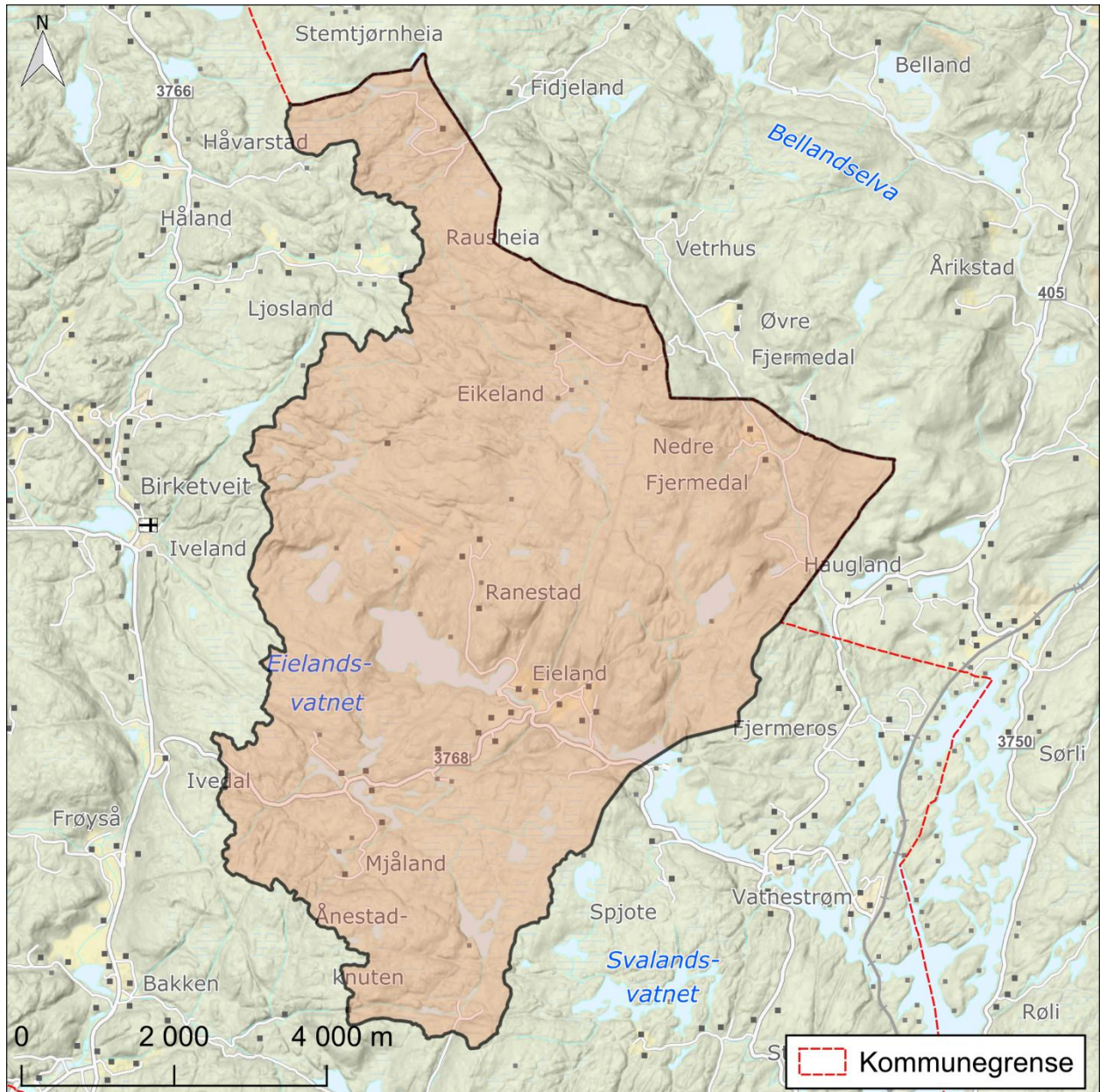
ID	Vannforekomstnavn	Påvirkningsgrad	Overordnet påvirkningstype
021-742-R	Frøysåna	Ukjent grad	Punktutslipp fra renseanlegg

12.7 Opprydningsområde D

Område D består for det meste av spredt bolig- og fritidsbebyggelse –noe mer konsentrert ved Eieland.

Området drenerer vann til Rettåna, som strømmer videre til område E.

Hele oppryddingsområde D tilhører vannområde Tovdal.

Figur 26 Opprydningsområde D

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område D.

Tabell 21 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde D

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
D	36	0	36

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 22 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde D

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
D	5	1	0	0	6

Tabell 23 Registrerte bygg i oppryddingsområde D

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
D	42	35	5

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 8 vannforekomster.

Tabell 24 Innsjøer i oppryddingsområde D

Vannforekomst - innsjø	ID
Eielandsvatnet	020-10776-L
Honnsølvatnet	020-10830-L

Tabell 25 Elver i oppryddingsområde D

Vannforekomst - elv	ID
Eielandsvatnet - Honnsølvatnet	020-199-R
Honnsølvatnet, bekkefelt	020-200-R
Eielandsvatnet, bekkefelt	020-189-R
Fjermedalsåna	020-191-R
Fjermedalsåna, bekkefelt	020-194-R
Dovlandsvatnet, bekkefelt	020-216-R

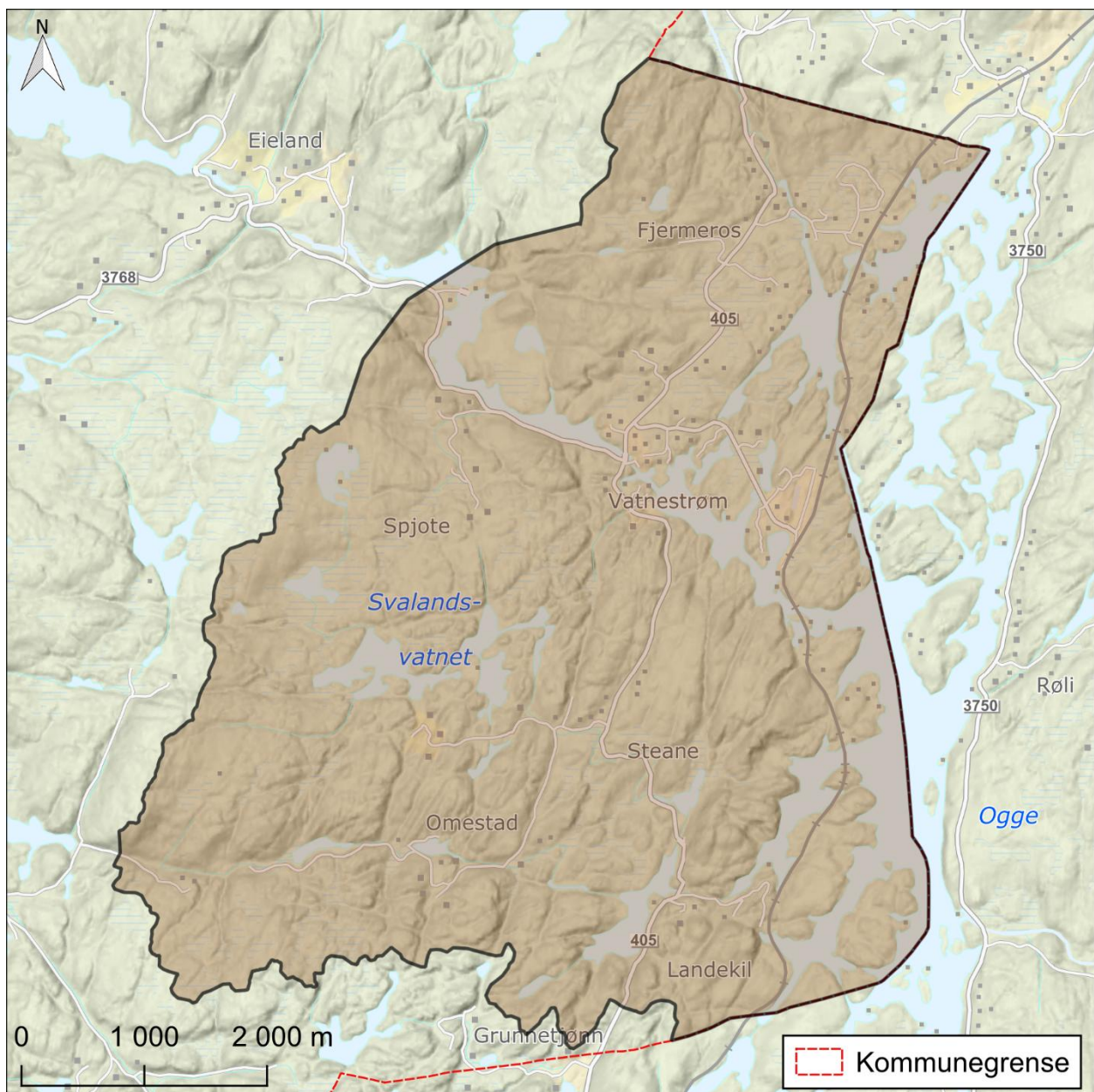
12.8 Oppryddingsområde E

Område E består av noe mer konsentrert boligbebyggelse rundt Vatnestrøm og konsentrert fritidsboligbebyggelse øst i området. Utover dette er det spredt boligbebyggelse og fritidsboligbebyggelse i hele området.

På Vatnestrøm er det meste av bebyggelsen koblet til det kommunale anlegget Vatnestrøm RA. Renseanlegget har en dimensjonerende kapasitet på 275 pe, og faller inn under forurensningsforskriftens kapittel 13.

Kommunen har i hovedplanen for vann og avløp (2024–2034) ikke planlagt noen utvidelse av det kommunale avløpsnett på Vatnestrøm. Eventuell tilknytning må derfor skje via privat ledningsanlegg til kommunalt nett. Det er imidlertid satt av midler for utbedring av *eksisterende* ledninger. Det er naturlig å koordinere planlagt ledningsarbeid med eventuell tilknytning til offentlig avløpsnett, for å redusere anleggskostnadene ved tilknytning.

Hele oppryddingsområde E tilhører vannområde Tovdal.

Figur 27 Oppryddingsområde E

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område E.

Tabell 26 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde E

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
E	49	1	50

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 27 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde E

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
E	4	1	0	2	7

Tabell 28 Registrerte bygg i oppryddingsområde E

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
E	110	118	10

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 8 vannforekomster.

Tabell 29 Innsjøer i oppryddingsområde E

Vannforekomst - innsjø	ID
Honnsølvatnet	020-10830-L
Ogge	020-1322-L

Tabell 30 Elver i oppryddingsområde E

Vannforekomst - elv	ID
Honnsølvatnet, bekkefelt	020-200-R
Vatnestrøm	020-392-R
Fjermedalsåna	020-191-R
Fjermedalsåna, bekkefelt	020-194-R
Ogge bekkefelt	020-393-R

Tabell 31 Grunnvannsforekomster i oppryddingsområde E

Vannforekomst - innsjø	ID
Augge	020-793-G

Det er registrert påvirkning fra avløpssektoren i 1 vannforekomst i oppryddingsområde E. Påvirkningen tilskrives Vatnestraum RA.

Tabell 32 Vannforekomster i omr. E med registrert påvirkning fra avløpssektoren (hentet fra vann-nett.no)

ID	Vannforekomstnavn	Påvirkningsgrad	Overordnet påvirkningstype
020-1322-L	Ogge	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg

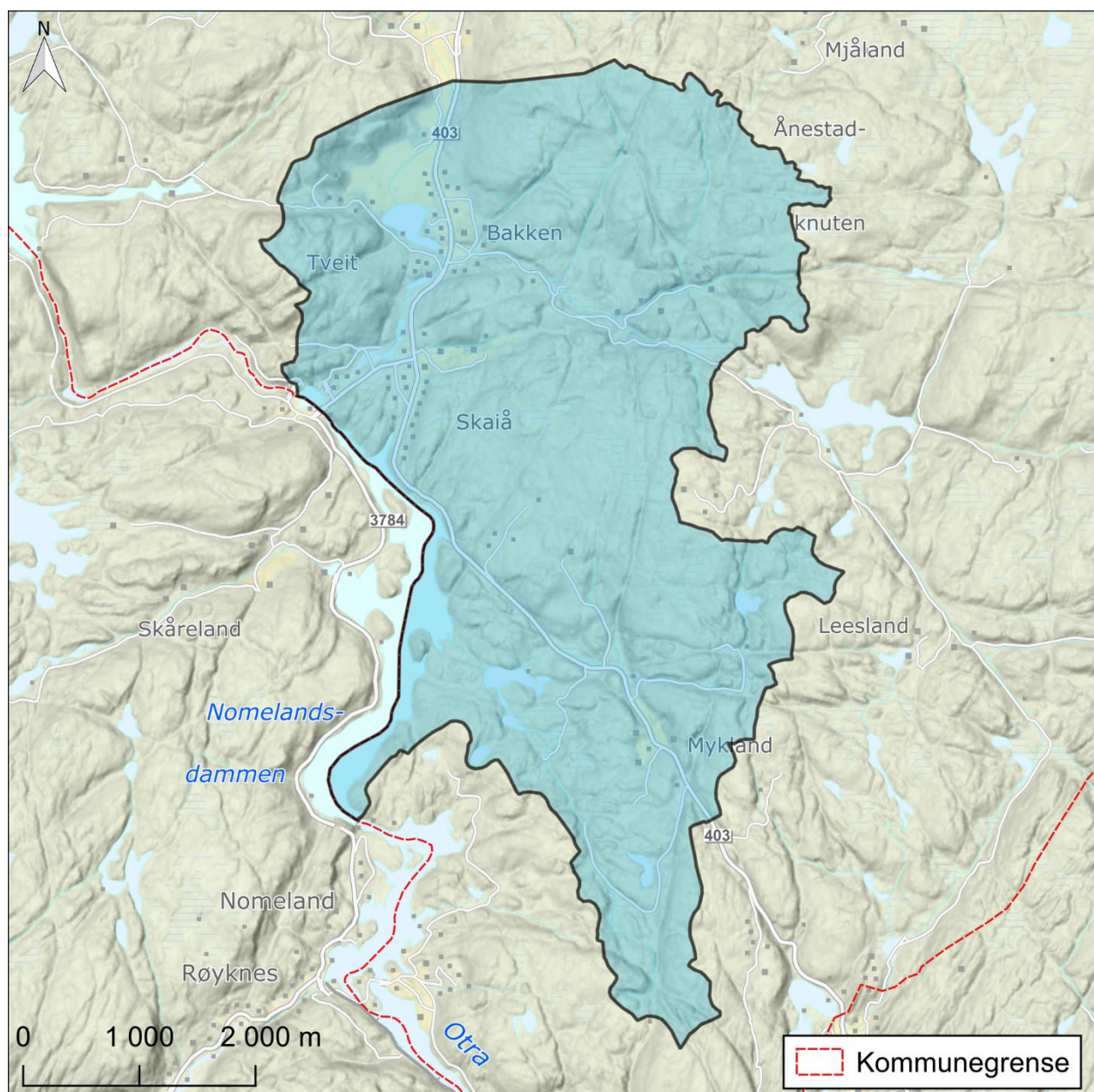
12.9 Oppryddingsområde F

Område F består i hovedsak av fastboende rundt Skaia og ved Tveittjørn, de fleste av disse er koblet til Skaia RA. Ellers er det noe spredt bolig- og fritidsbebyggelse i oppryddingsområdet.

Skaia RA er et kommunalt renseanlegg som har en dimensjonerende kapasitet på 400 pe. Anlegget faller inn under forurensningsforskriften kapittel 13.

Kommunen har i hovedplanen for vann og avløp (2024–2034) planlagt å se nærmere på en sammenkobling av renseanlegget på Birketveit og på Skaia. Utover dette er det ikke planlagt noen utvidelse av det kommunale avløpsnett. Eventuell tilknytning må derfor skje via privat ledningsanlegg til kommunalt nett. Det er imidlertid satt av midler for utbedring av *eksisterende* ledninger. Det er naturlig å koordinere planlagt ledningsarbeid med eventuell tilknytning til offentlig avløpsnett, for å redusere anleggskostnadene ved tilknytning.

Området drenerer vann til Frøysåna og Nomedalsdammen. Hele oppryddingsområde F tilhører vannområde Otra.

Figur 28 Oppryddingsområde F

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område F.

Tabell 33 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde F

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
F	21	1	22

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 34 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde F

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
F	6	1	0	0	7

Tabell 35 Registrerte bygg i oppryddingsområde F

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
F	117	7	13

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 8 vannforekomster.

Det ble gjennomført en resipientundersøkelser av Otra i forbindelse med utslipp fra Skaiå renseanlegg. Resultatene her viste lave konsentrasjoner av næringsstoffer og organisk stoff både oppstrøms og nedstrøms utslippet.

Tabell 36 Innsjøer i oppryddingsområde F

Vannforekomst - innsjø	ID
Nomelandsdammen	021-1080-L

Tabell 37 Elver i oppryddingsområde F

Vannforekomst - elv	ID
Kvernhusdalsbekken inntak - utløp Kvernhusdalsbekken kraftverk	021-1488-R
Steanebekkane nedstrøms utløp Kvernhusdalsbekken kraftverk	021-1492-R
Steanebekkane bekkefelt	021-1494-R
Kvernhusdalsbekken oppstrøms inntak Kvernhusdalsbekken kraftverk	021-1490-R
Frøysåna bekkefelt	021-1509-R
Nomelandsdammen bekkefelt	021-1495-R
Frøysåna	021-742-R

Det er registrert påvirkning fra avløpssektoren i 2 vannforekomster i oppryddingsområde F. Påvirkningen til Nomelandsdammen tilskrives Skaiå RA, og det er ukjent påvirkningsgrad til Frøysåna

Tabell 38 Vannforekomster i omr. F med registrert påvirkning fra avløpssektoren (hentet fra vann-nett.no)

ID	Vannforekomstnavn	Påvirkningsgrad	Overordnet påvirkningstype
021-1080-L	Nomelandsdammen	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg
021-742-R	Frøysåna	Ukjent grad	Punktutslipp fra renseanlegg

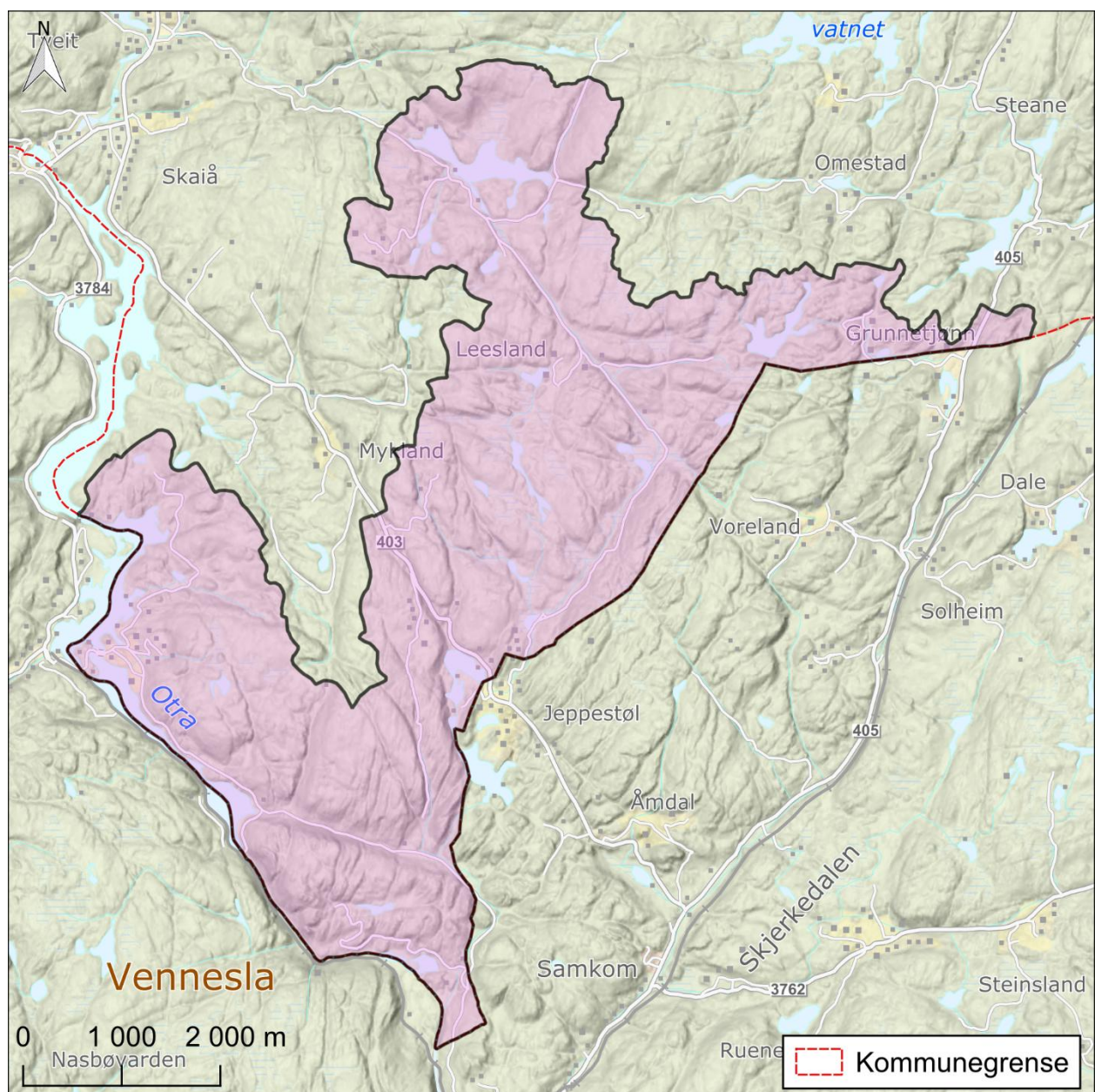
12.10 Oppryddingsområde G

I område G er det meste av bebyggelsen rundt Skisland. Det er i tillegg noe spredt bolig- og fritidsbebyggelse rundt om i oppryddingsområdet.

På Skisland finner vi Skisland RA, som er et kommunalt eid renseanlegg. Anlegget har en dimensjonerende kapasitet på 120 pe og faller inn under forurensningsforskriften kapittel 13. Utslippstillatelsen til anlegget er fra 2012.

Kommunen har i hovedplanen for vann og avløp (2024–2034) ikke planlagt noen utvidelse av det kommunale avløpsnett på Skisland. Eventuell tilknytning må derfor skje via privat ledningsanlegg til kommunalt nett. Det er imidlertid satt av midler for utbedring av *eksisterende* ledninger. Det er naturlig å koordinere planlagt ledningsarbeid med eventuell tilknytning til offentlig avløpsnett, for å redusere anleggskostnadene ved tilknytning.

Området drenerer vann til Røknesfjorden / Otra, og hele oppryddingsområdet befinner seg i vannområde Otra.

Figur 29 Oppryddingsområde G

Tabellene under viser hvor mange avløpsanlegg, brønner og bygg som er registrert i område G.

Tabell 39 Registrerte avløpsanlegg i oppryddingsområde G

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
G	33	1	34

*) kapittel i forurensningsforskriften

Tabell 40 Registrerte brønner for vannforsyning i oppryddingsområde G

Område	Enkelthusholdning	Fritidsbolig	Gårdsbruk	Annet	Sum
G	2	0	2	1	5

Tabell 41 Registrerte bygg i oppryddingsområde G

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
G	58	23	3

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840.

I området, innenfor Iveland kommunes grenser, befinner det seg 8 vannforekomster.

Tabell 42 Innsjøer i oppryddingsområde G

Vannforekomst - innsjø	ID
Røyknesfjorden	021-1079-L
Nomelandsdammen	021-1080-L

Tabell 43 Elver i oppryddingsområde G

Vannforekomst - elv	ID
Kvåna	021-1486-R
Røyknesfjorden bekkfelt	021-879-R
Otra Nomeland kraftstasjon	021-1432-R
Otra - Røyknesfjorden til Venneslafjorden	021-1433-R
Rogåna	021-1484-R
Otra - Røyknesfjorden til Venneslafjorden bekkfelt	021-1487-R

Det er registrert påvirkning fra avløpssektoren i 2 vannforekomster i oppryddingsområde G. Punktutslippet tilskrives Skaia RA.

Tabell 44 Vannforekomster i omr. G med registrert påvirkning fra avløpssektoren (hentet fra vann-nett.no)

ID	Vannforekomstnavn	Påvirkningsgrad	Overordnet påvirkningstype
021-1080-L	Nomelandsdammen	Liten grad	Punktutslipp fra renseanlegg
021-1484-R	Rogåna	Liten grad	Diffus avrenning fra spredt bebyggelse

12.11 Oppsummering oppryddingsområder

En oppsummering av antall registrerte anlegg i hvert område er gitt i tabellen under.

Tabell 45 Oversikt registrerte anlegg i hvert område

Område	Kapittel 12*	Kapittel 13*	Sum
A	40	0	40
B	22	0	22
C	61	1	62
D	36	0	36
E	49	1	50
F	21	1	22
G	33	1	34
Sum	262	4	266

*) kapittel i forurensningsforskriften

Antall registrerte boliger og fritidsboliger i hvert område er oppsummert nedenfor. I område C, E, F og G er en stor andel av boligene tilknyttet kommunalt avløpsnett.

Tabell 46 Oversikt registrerte boliger og fritidsboliger i hvert område

Område	Bolig*	Fritidsbolig*	Andre bygg*
A	45	49	4
B	21	51	4
C	172	26	22
D	42	35	5
E	110	118	10
F	117	7	13
G	58	23	3
Sum	565	309	61

*) Med bolig menes her bygg registrert med byggtipe 111–159 og 193–199, fritidsbolig som bygg registrert med byggtipe 161–172 og andre bygg som byggtipe 311–429 og 411–840

13 TILKNYTNING TIL OFFENTLIG LEDNINGSNETT

Ved gjennomgang av området skal det først vurderes om anleggene skal knyttes til offentlig avløpsledning, eller om det i stedet skal tillates en separat avløpsløsning.

Gjennomgangen av de ulike områdene må sees i sammenheng med planer for utbygging, slik at større områder kan løses samlet. Det bør bli lagt til rette for tilknytning til det offentlige avløpsnett der det er mulig.

Tilknytning til kommunalt ledningsnett gir i de fleste tilfellene den laveste kostnaden for abonnenten, og vil være den foretrukne løsningen der dette er mulig. I en slik situasjon føres også avløpet til et sentralt renseanlegg, og vi unngår å belaste den lokale resipienten. Det kommunale ledningsanlegget har i tillegg en levetid på 100 år, imens et privat avløpsrenseanlegg vil vanligvis ha en levetid på omtrent 20–25 år og krever betydelig drift og vedlikehold. Tilknytning til offentlig nett frigjør også ressurser som brukes til tilsyn og oppfølging av de private renseanleggene.

I de fleste tilfeller vil det være kostnadsbesparende for anleggseiere å samarbeide om å etablere et felles privat ledningsanlegg frem til kommunal avløpsledning, og det vil i mange tilfeller også kunne være kostnadsbesparende å benytte [trykkavløp](#) fremfor tradisjonelle avløpsledninger.

Trykkavløp har de senere årene vist seg i mange tilfeller å være et kostnadsbesparende alternativ til tradisjonell grøft. Ved trykkavløp kan avløpsledningen legges grunnere og er ikke avhengig av fallforholdene på samme måte som en tradisjonell avløpsledning. Dette gjør at områder som tidligere var å anse som for kostnadskrevenende å tilknyttes kommunalt nett igjen kan vurderes å tilknyttes.

13.1.1 Utbygging av kommunalt avløpsnett

I kommunens hovedplan for vann og avløp for perioden 2024–2034 er det ikke satt av konkrete midler til utbygging og utvidelse av det kommunale avløpsnettets, annet enn overføring av avløpet fra Birketveit til Skaiå. Utvidelse av avløpsnett utover dette skjer derfor i hovedsak kun i forbindelse med utbygging av nye bolig- og fritidsområder.

Det bør avklares om det finnes områder som det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å bygge ut kommunale ledningsnett til for å knytte til nye abonnenter. Tilknytning forutsetter at det er tilgjengelig kapasitet i det eksisterende ledningsnett, og ved utbygging av kommunalt avløpsnett er det også naturlig å samtidig utvide drikkevannsnett der dette er hensiktsmessig.

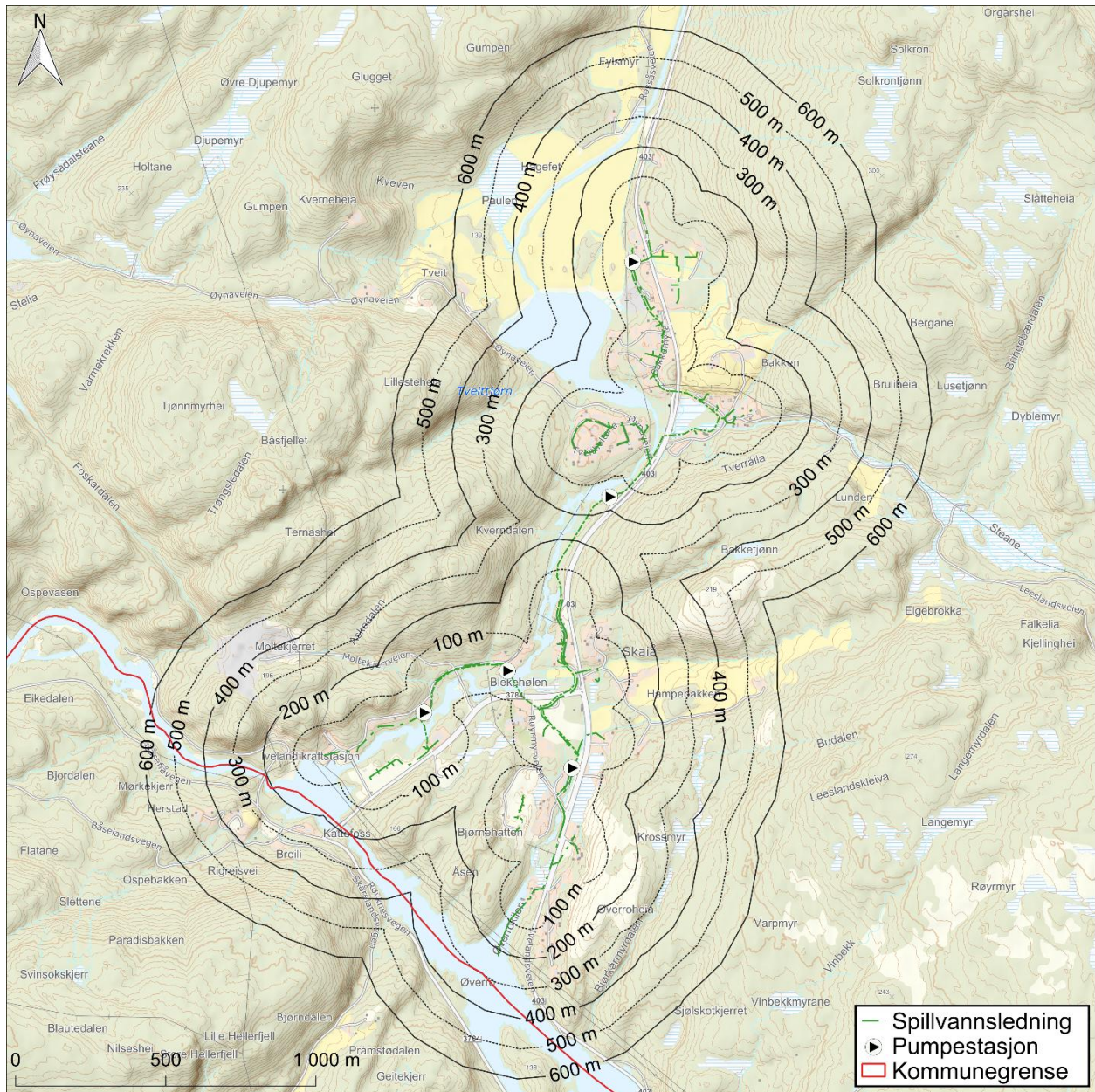

Figur 30 Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit

13.1.2 Avstand til kommunale abonnenter

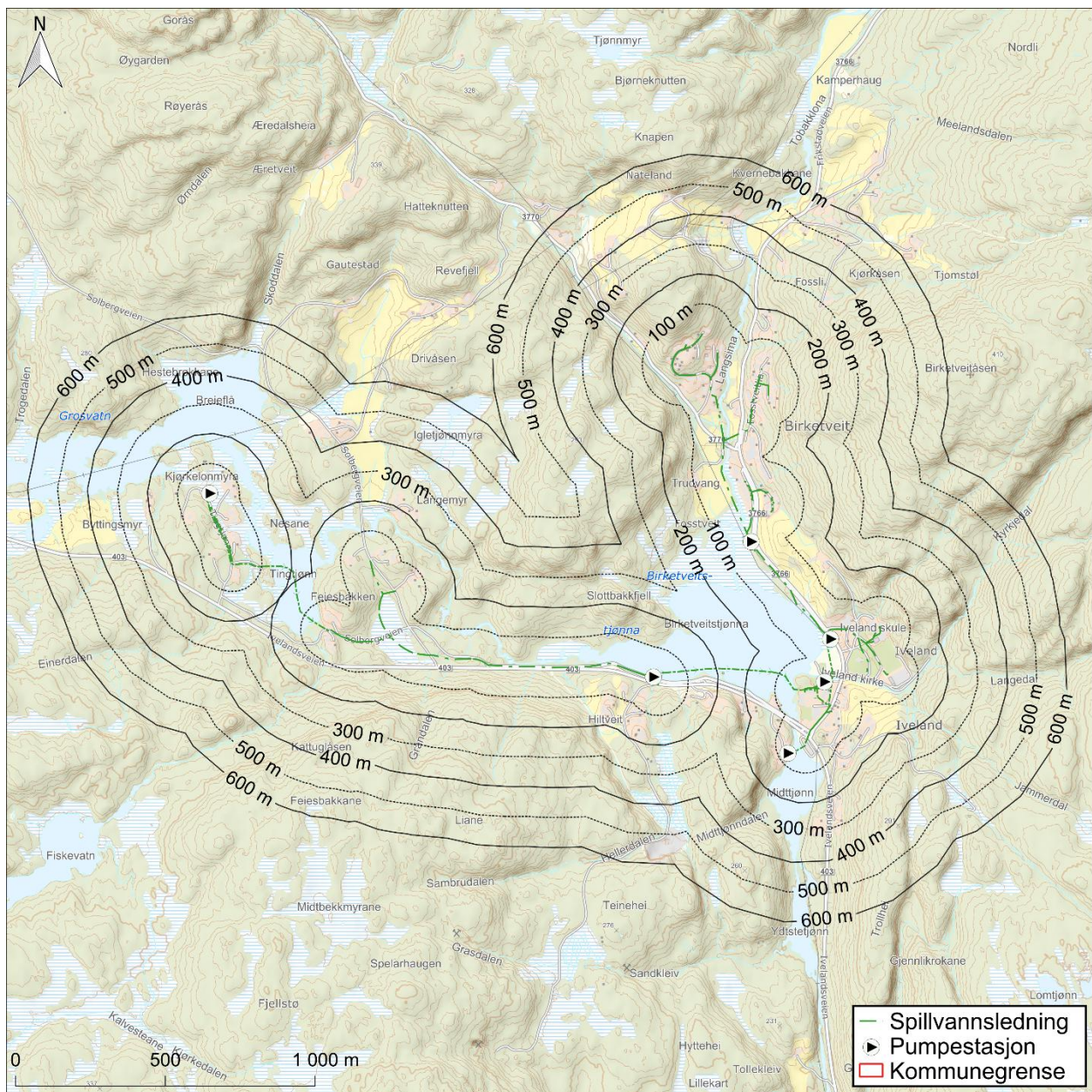
Avstand til det kommunale nettet vil kunne være avgjørende for om tilknytning til offentlig avløpsledning er et aktuelt tiltak. Figurene nedenfor viser avstand til kommunale avløpsledninger (ekskludert pumpeledninger og utslippsledninger) i Iveland.

Skaiaå rensedistrikt

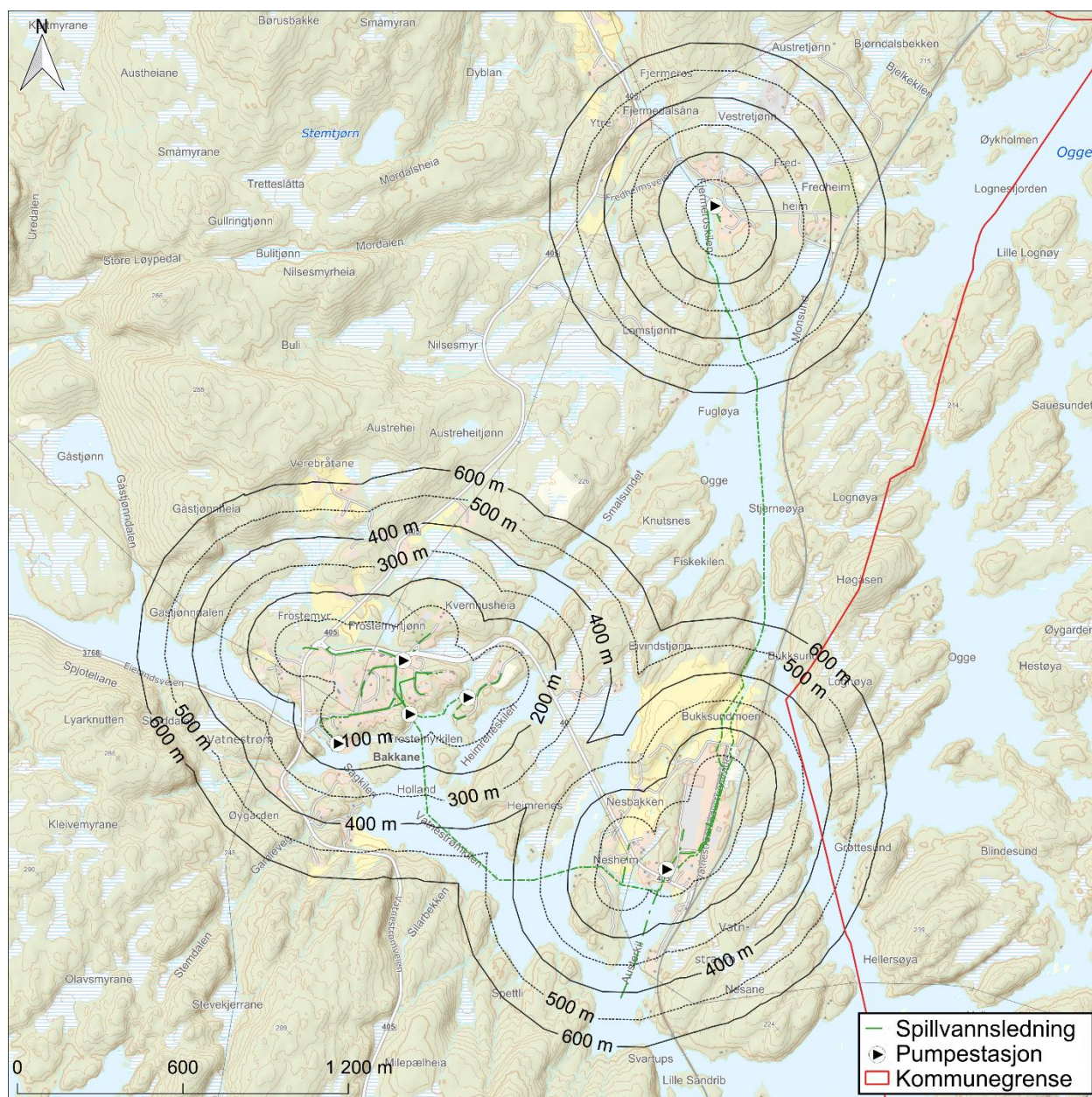
Figur 31 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledninger og utslippsledning), Skaiaå rensedistrikt

Birketveit rensedistrikt

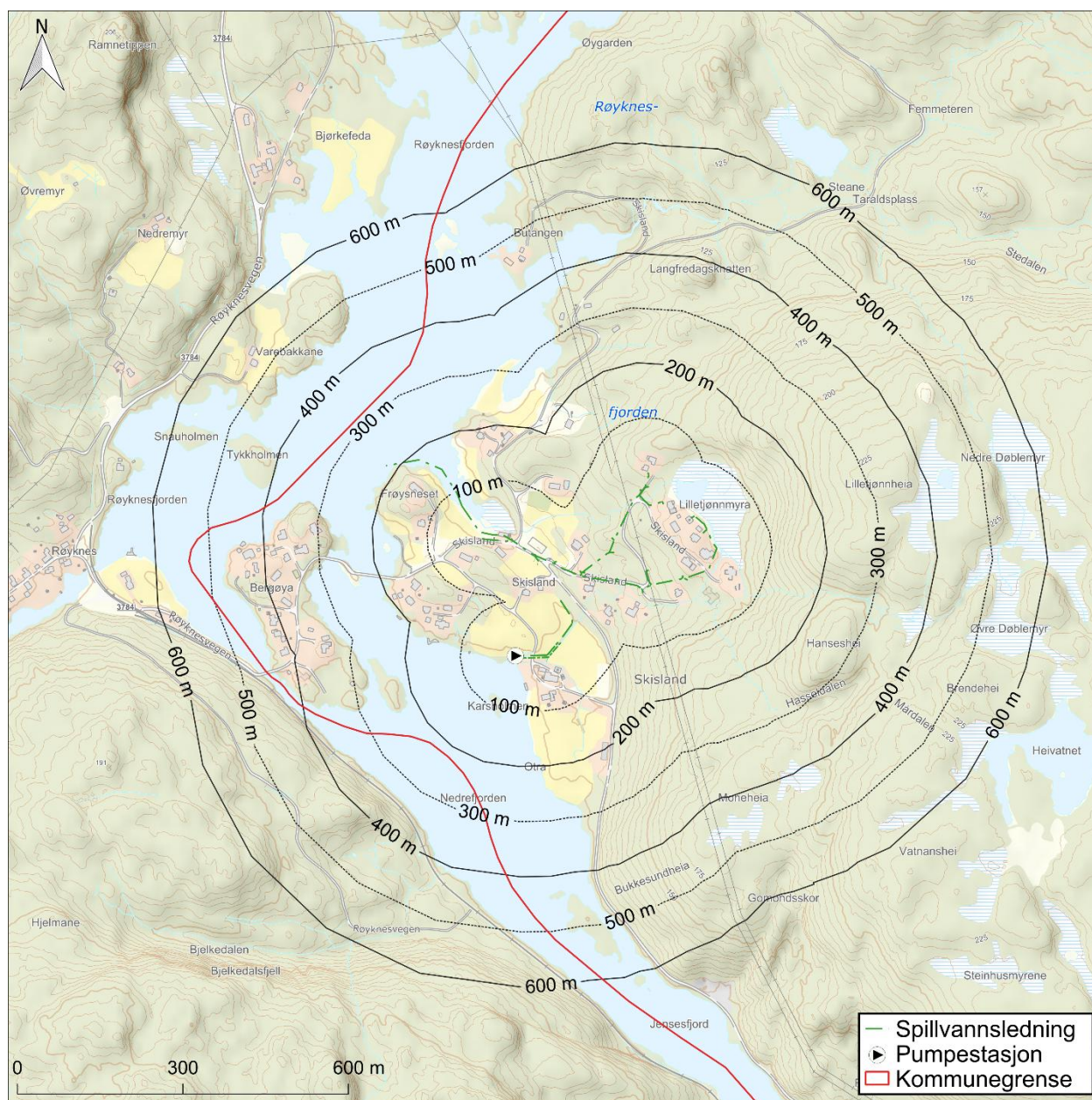
Figur 32 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledning og utslippsledning), Birketveit rensedistrikt

Vatnestraum rensedistrikt

Figur 33 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledninger og utslippsledning), Vatnestraum rensedistrikt

Skisland rensedistrikt

Figur 34 Avstand til kommunal avløpsledning (ekskludert pumpeledning og utslippsledning), Skisland rensedistrikt

14 KOSTNADER OG FINANSIERING

14.1 Forurensere betaler

Forurensningsloven bygger på prinsippet om at det i utgangspunktet er den som forurensere, og ikke samfunnet, som skal dekke kostnadene forbundet med forurensningen.

14.2 Finansiering av tilsyn og saksbehandling

Det er kommunens ansvar å føre tilsyn med anleggene, og tilsynsarbeid krever ressurser, kompetanse og personell fra kommunen.

Et underliggende prinsipp for oppryddingsarbeidet er at forurensere betaler. Dette innebærer at forurensere skal betale for arbeidet kommunen har i forbindelse med tilsyn av mindre avløpsanlegg gjennom et tilsynsgebyr. Gebyrenes størrelse finnes i kommunens gebyrregulativ og fastsettes årlig av kommunestyret.

Gebyrgrunnlaget bygger på selvkostprinsippet, og skal dekke de konkrete kostnadene knyttet til tilsyn av avløp i spredt bebyggelse etter forurensningsforskriften. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tilsynsarbeidet.

14.3 Tilskudd i Iveland kommune

Iveland kommune vedtok i kommunestyret 17.03.2016 (sak 2016/22) at kommunen dekker deler av beløpet ved pålegg om tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg.

Dette gjør at deler av kostandene knyttet til tilknytning til offentlig avløpsledning, i dag kan dekkes av kommunen. Det er ingen tilskuddsordninger for oppgradering av privat renseanlegg

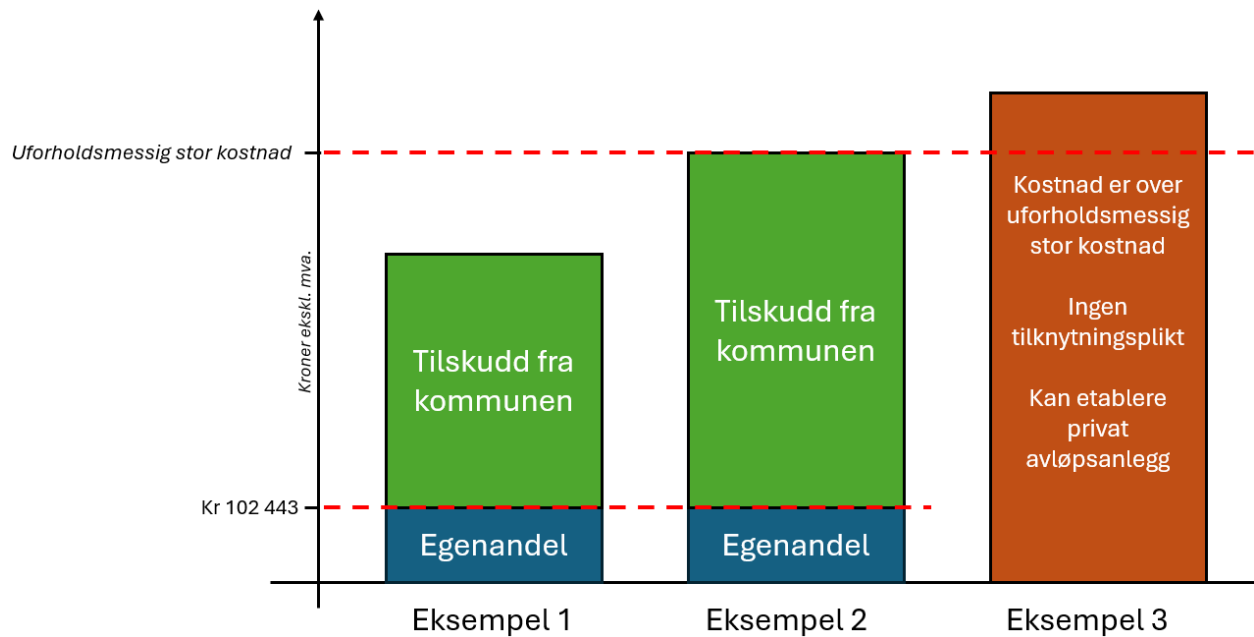
14.3.1 Kostnader ved tilknytning til offentlig avløpsledning

Avløpsledning fra en bolig og til en kommunal avløpsledning er privat, og huseieren må i utgangspunktet dekke alle kostnadene ved pålegg om tilknytning til kommunal avløpsledning. Iveland kommune har imidlertid vedtatt å gi tilskudd ved pålegg om tilknytning til offentlig nett etter plan- og bygningsloven.

Tilskuddet til stikkledning var i 2025 kr 102 443,- eks. mva. Det gis ikke tilskudd til tilkoblingsavgiften, og ved tilknytning til kommunalt nett vil tilknytningsavgiften følge gebyrregulativet til kommunen på tilknytningsdatoen.

I de fleste tilfeller vil det være kostnadsbesparende for anleggseiere å samarbeide om å etablere et felles privat ledningsanlegg frem til kommunal avløpsledning.

Figuren nedenfor illustrerer 3 eksempler på beregning av tilskudd. I eksempel 1 og 2 er kostnaden (ekskl. tilknytningsavgift) under nivået for uforholdsmessig stor kostnad. I eksempel 3 er kostnaden såpass høy at den er mer enn *uforholdsmessig stor kostnad*. I dette tilfellet kan kommunen tillate en annen løsning, f.eks. å etablere et privat avløpsanlegg.

Figur 35 Eksempel på effekt av tilskudd i 2025, beløpet «uforholdsmessig stor kostnad» vil kunne variere fra eiendom til eiendom

14.3.2 Kostnader ved oppgradering av privat avløpsanlegg

De private avløpsrenseanleggene er den enkelte eiers ansvar. Alle kostnader knyttet til etablering, drift og vedlikehold av private avløpsanlegg bæres i utgangspunktet av forurenser / huseier. Det gis ikke tilskudd ved oppgradering av privat avløpsanlegg.

Kostnadene for etablering av privat avløpsanlegg varierer med type renseløsning og grunnforhold. Mange har eksisterende anlegg som delvis kan benyttes videre ved oppgradering eller utvidelse, og dette vil kunne redusere totalkostnaden.

Det er stor variasjon i kostnadene for etablering av ulike anleggstyper. Generelt sett vil det i de fleste tilfeller være kostnadsbesparende å gå sammen om å etablere anlegg som betjener flere hus dersom man ikke har mulighet til å knytte seg til en offentlig avløpsledning.

15 INTERKOMMUNALT SAMARBEID

Iveland kommune kan velge å gjennomføre oppryddingsarbeidet i egen regi, som i dag, eller så kan kommunen velge å inngå et interkommunalt samarbeid med nabokommunene.

Kommunen samarbeider allerede med nabokommunene på flere områder i dag. [NIVI Rapport 2024:2](#) oppsummerer de formaliserte interkommunale samarbeidene som finnes i Agder i dag.

Dette kapittelet ser på fordeler og ulemper med et slikt samarbeid, og hvilken organisasjonsform som vil være den mest hensiktsmessige å benytte dersom kommunen går videre med et slikt samarbeid.

15.1 Fordeler med interkommunalt samarbeid

Kostnadsbesparende / stordriftsfordeler

Et av hovedargumentene for å inngå et interkommunalt samarbeid er å kunne dra nytte av stordriftsfordeler. Tilsynsgebyret i Ål kommune (som deltar i et tilsynssamarbeid) er på 375 kroner i 2025. Det må samtidig nevnes at dette gebyret vanligvis ligger på rundt 500 kroner, men ettersom de har hatt lave kostnader de siste årene, blir gebyret nedjustert for å fjerne overskuddet.

Til sammenligning ligger tilsynsgebyret i Lillesand kommune på 1 547 kroner i 2025 og i Kristiansand kommune på 900 kroner. Kristiansand kommune er en mye større kommune enn Lillesand, og vil på grunn av det kunne få mer stordriftsfordeler sammenlignet med Lillesand. Tilsynsgebyret i Lillesand er antageligvis det mest representative, ettersom dette er en «liten» kommune som er i full gang med å gjennomføre tilsyn i spredt bebyggelse i henhold til de nasjonale føringene.

Det observeres med andre ord 2–4 ganger så høyt tilsynsgebyr i kommuner som velger å gjennomføre tilsynet i egen regi, sammenlignet med kommuner som samarbeider om tilsynsarbeidet.

Andre fordeler

Å samarbeide med flere kommuner gir en rekke fordeler, blant annet:

- Robust fagmiljø og kontinuitet - god opplæring og kompetanseoverføring av nyansatte
- Enklere å overholde HMS-krav ved tilsyn
- Enklere å rekruttere gode fagfolk, og få de til å bli
- Sikrer saksbehandling ved sykdom, ferie og annet fravær
- Flere ansatte reduserer sannsynligheten for at saksbehandlere må være myndighet for venner og kjente
- Tydeliggjør rollen som forurensningsmyndighet
- Sikrer god behandling i saker der kommunen både er eier og forurensningsmyndighet for det samme anlegget
- Mulighet for samordning av lokale forskrifter og kommunikasjonsmaterieell ovenfor innbyggere og politikere
- Nye lokale arbeidsplasser dersom kommunen er vertskommune - tilsynspersonell blir ansatt i vertskommunen, og ikke kommunen det føres tilsyn i

15.2 Ulemper med interkommunalt samarbeid

Det er også noen ulemper ved å samarbeide, i stedet for å gjennomføre arbeidet i egen regi:

- Tar lengre tid før man kommer i gang med selve oppryddingsarbeidet
- Trenger mer politisk behandling og en felles samarbeidsavtale
- Må etablere nye rutiner
- Risiko for økt avstand mellom innbyggere og myndigheter
- Risiko for svekket lokal tilpasning
- Tap av lokale arbeidsplasser dersom kommunen ikke er vertskommune

15.3 Mulige organisasjonsformer

Kommunene har flere aktuelle organisasjonsformer å velge mellom for organiseringen av et eventuelt samarbeid. Norsk Vann rapport 281/2023 gjennomgår dette mer detaljert.

	Kommunale foretak	Vertskommune-samarbeid	Interkommunalt oppgavefellesskap	Interkommunale selskap	Aksjeselskap
Hva er formålet?	Gi virksomheten noe mer selvstendighet enn den tradisjonelle etatsmodellen	Lovpålagte oppgaver, bla myndighetsutøvelse, prinsipielle saker som krever forlkevalgt nemd	Utviklet for samarbeid om oppgaveløsning mellom kommuner	Utviklet for virksomhet med forretningsmessig preg	Utviklet for virksomhet med økonomisk formål
Er virksomheten eget rettssubjekt?	Nei	Nei	Kan velges	Ja	Ja
Hvem er arbeidsgiver	Kommunen	Vertskommunen	Avhengig av organisasjonsform	Selskapet ved styret	Selskapet ved styret
Hvem eier virksomheten	Er en del av kommune-organisasjonen	Kommuner i fellesskap	Kommuner i fellesskap	Kommuner/IKS	Kan være kommuner, fylkeskommuner, staten og private aktører
Hvem har det økonomiske ansvaret	Kommunen hefter fullt ut for virksomhetens forpliktelser	Samarbeidsavtalen skal ha bestemmelser om finansiering og fordeling av kostnader	Kommunene hefter ut fra sin andel	Kommunen hefter ut fra sin eierandel	Kommunen hefter for sin andel av aksjekapitalen
Hva er øverste organ	Et styre som er utpekt av kommune-styret	Myndigheten delegeres fra samarbeidende kommuner til vertskommunen	Representantskap	Representantskap	Generalforsamling
Hva er styringsgrunnlaget	Vedtekter	Samarbeidsavtale	Samarbeidsavtale (19-4) og representantskap (19.3)	Selskapsavtale. Vedtak i representantskapet	Vedtekter og stiftelsesdokument. Vedtak i generalforsamling

Figur 36 Oversikt over mulige organisasjonsformer (hentet fra Norsk Vann rapport 281/2023)

Blant de aktuelle organisasjonsformene er det et vertskommunesamarbeid som ansees for å være den mest hensiktsmessige med tanke på myndighetsutøvelse etter forurensningsforskriften i denne sammenheng.

15.4 Mulige ansvarsområder

Et vertskommunesamarbeid trenger ikke å begrense seg til tilsyn og saksbehandling etter forurensningsforskriftens kapittel 12 og 13.

Kommunalt Avløpstilsyn og Vassforvaltning – Hallingdal (KAV Halling) har eksempelvis følgende ansvarsområder:

- Forurensningsforskriften kap. 12 – Tilsyn og saksbehandling
- Forurensningsforskriften kap. 13 – Tilsyn og saksbehandling
- Forurensningsforskriften kap. 15 – Tilsyn og saksbehandling
- Forurensningsloven (i hovedsak knyttet til avløp)
- Slamtømmekontrakt
- Vannområdekoordinator for vannområdet
- Vass- og avløpsanleggslova
- Veiledning av kommunenes arbeid med vannforskriften

På sikt kan også andre tilsynsområder, f.eks. tilsyn etter plan- og bygningsloven, legges til tilsynskontoret.

15.5 Eksempler og erfaring fra vertskommunesamarbeid

Det er flere eksempler på kommuner som allerede har opprettet et felles tilsynskontor. Her er det mulig å høste erfaringer for å slippe «å finne opp hjulet på nytt».

Kommunalt Avløpstilsyn og Vassforvaltning – Hallingdal (KAV Halling)

Et [samarbeid](#) mellom Flå, Nesbyen, Gol, Hemsedal og Ål, der Ål er vertskommune.

I Hallingdal valgte Hol kommune å frstå fra å delta i KAV Halling, og har i dag et høyere tilsynsgebyr enn kommunene som valgte å samarbeide.

Tilsynssamarbeidet for spredt avløp og byggesak

Et [samarbeid](#) mellom Gloppen, Stryn, Stad, Bremanger og Kinn, der Gloppen er vertskommune

Tilsynet for små avløpsanlegg i Drammensregionen

Et [samarbeid](#) mellom Drammen, Hole, Holmestrand, Krødsherad, Lier, Modum og Øvre Eiker, der Lier er vertskommune.

Figur 37 Gåseflåfjorden, foto: Jonny Lilletveit

15.6 Aktuelle samarbeidskommuner

Dersom det velges å inngå et samarbeid med nabokommunene, er det to mulige samarbeid som peker seg ut som mest aktuelle, samarbeid med kommunene i Setesdalsregionen eller i Kristiansandsregionen.

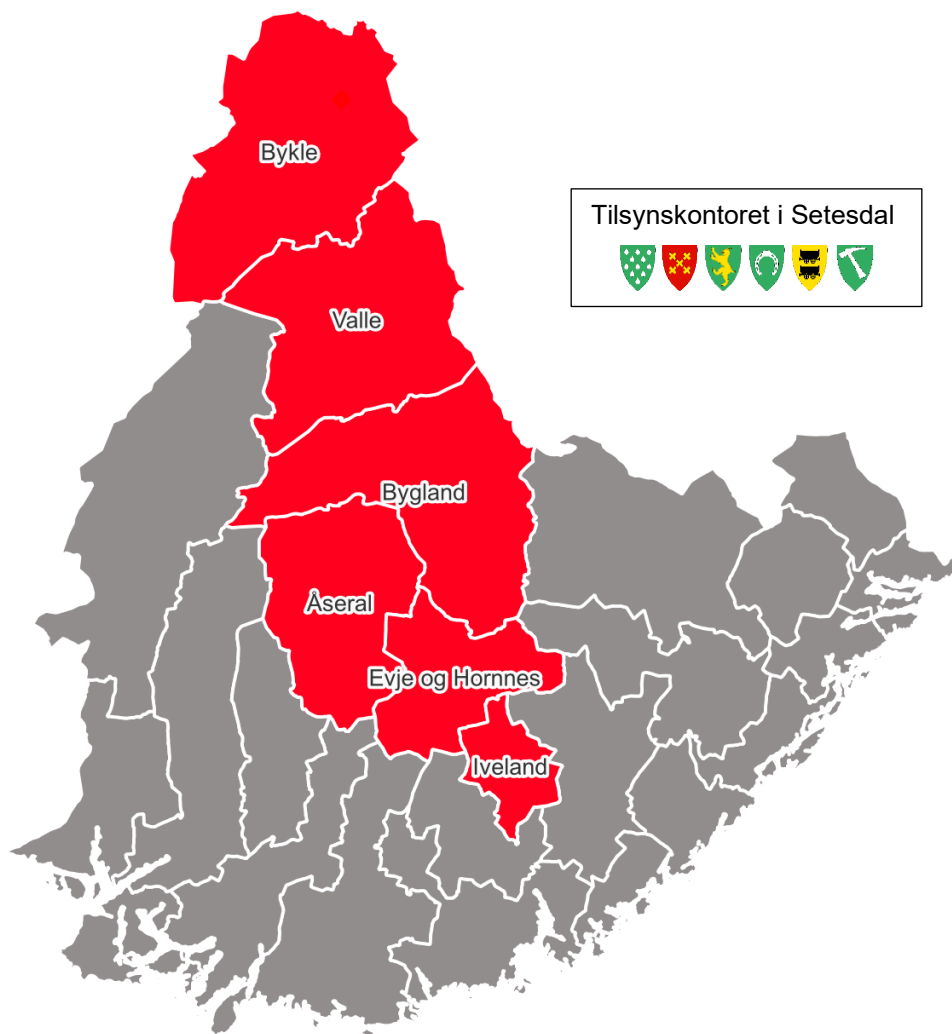
Et slikt samarbeid bør organiseres som et vertskommunesamarbeid.

15.6.1 Tilsynskontoret i Setesdal / indre Agder

Setesdalskommunene Bykle, Valle, Bygland, Åseral og Evje og Hornnes er i samme situasjon som Iveland ved at de nettopp har fått på plass en strategiplan for opprydding i spredt avløp.

Setesdalskommunene planlegger en politisk behandling av et eventuelt samarbeid i løpet av høsten 2025. For Iveland sin del vil det være enkelt å bli med på denne prosessen. Fordelene med dette er at Iveland vil kunne samarbeide om utforming av nødvendige forskrifter for avløpsarbeidet.

Ulempene med å bli med på et samarbeid med disse kommunene vil i hovedsak knytte seg til at det er liten erfaring med tilsynsarbeid i kommunene, så det må påregnes noe mer tid med opplæring og innføring i rutiner enn det ville gjort ved et samarbeid med Kristiansandsregionen.

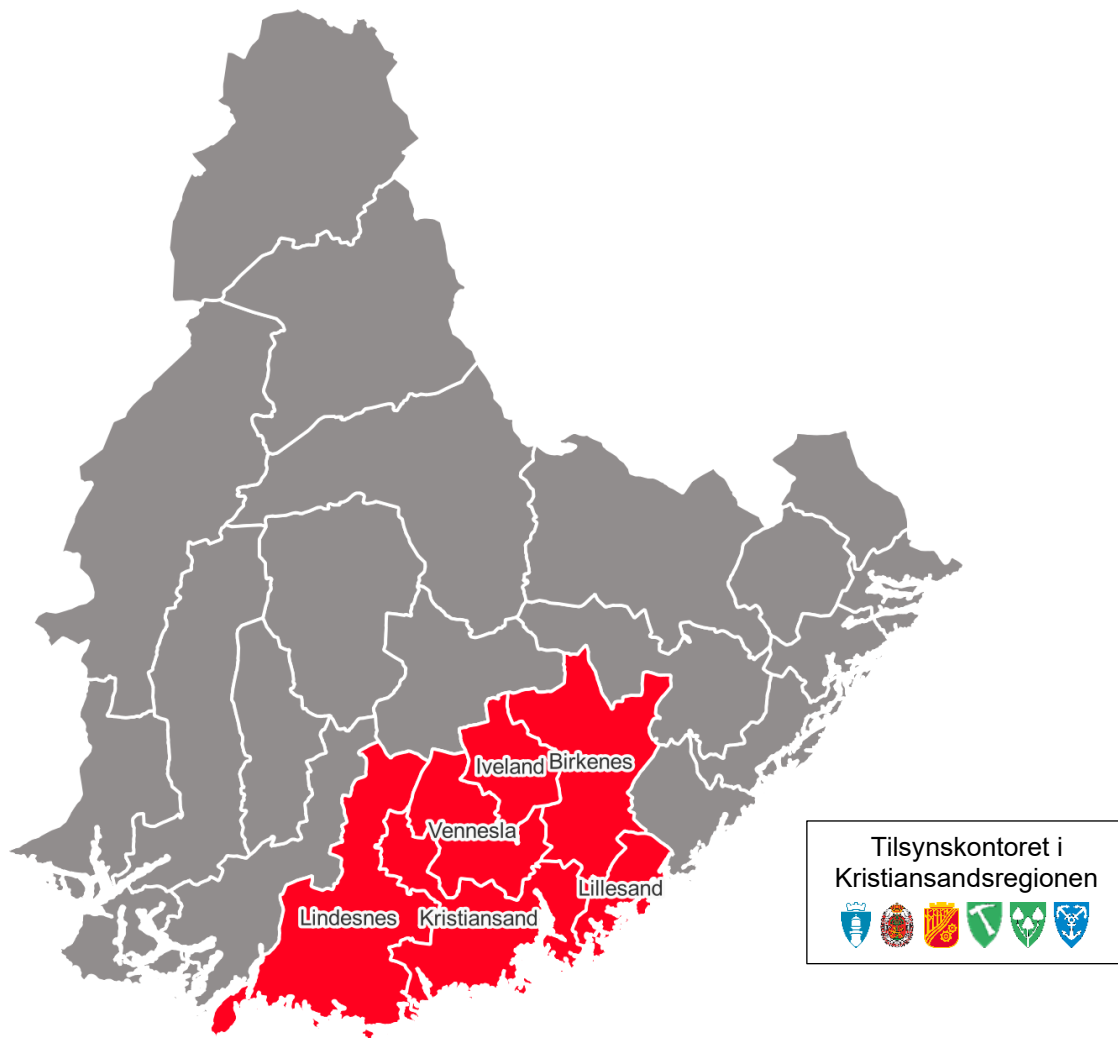
Figur 38 Forslag til organisering av tilsynsarbeidet i Setesdal / indre Agder

15.6.2 Tilsynskontoret i Kristiansandsregionen

Den andre aktuelle organiseringen av et eventuelt tilsynskontor er kommunene i Kristiansandsregionen: Lindesnes, Kristiansand, Vennesla, Birkenes og Lillesand.

Både Kristiansand, Lillesand, Birkenes og Vennesla er allerede godt i gang med tilsyn og oppfølging av avløpsanlegg i spredt bebyggelse.

For Iveland sin del vil det være nyttig å samarbeide med kommuner som allerede har et etablert fagmiljø. På den andre siden så følges anleggene allerede opp av hver enkelt kommune i dag, og dersom det skal bli aktuelt med et samarbeid vil det bety en omorganisering av tilsynsarbeidet i samtlige kommuner.

Figur 39 Forslag til organisering av tilsynsarbeidet i Kristiansandsregionen

16 STRATEGI OPPRYDDING SPREDT AVLØP

16.1 Trinnvis strategi

For å komme i mål med gjennomføringen av strategiplanen er arbeidet delt inn i 3 ulike faser.

Fase 1: Avklaring av rammer for arbeidet inkl. politisk behandling

Fase 2: Skaffe ressurser, utstyr og rammer for gjennomføring av tilsynsarbeidet

Fase 3: Gjennomføring av tilsyn i oppryddingsområdene i prioritert rekkefølge

16.2 Fase 1: Avklaring av rammer for arbeidet inkl. politisk behandling

For å sikre politisk forankring av arbeidet blir første steg å vedta strategiplanen for opprydding i spredt avløp og å avklare organiseringen av arbeidet.

16.2.1 Vedtak om samarbeidsform

Iveland kommune bør avklare om de ønsker å samarbeide med nabokommunene om oppryddingsarbeidet eller gjennomføre arbeidet i egen regi. Blir samarbeid aktuelt, må det avklares:

- Hvilke kommuner som skal inngå i samarbeidet
- Hvilken kommune som skal være vertskommune
- Hvilke ansvarsområder tilsynskontoret skal ha

16.2.2 Vedtak om tilskudd

Vann- og avløpsgebyrene som betales inn av kommunens vann- og avløpsabonnenter kan kun brukes til nødvendige kostnader forbundet med drift av de offentlige vann- og avløpstjenestene. Dette er regulert i selvkostregelverket.

Kostnader som ikke er å anse som «nødvendige» etter selvkostregelverket må dermed finansieres over det ordinære kommunebudsjettet.

Kommunen bør derfor avklare om de ønsker å gi tilskudd til private ledningsanlegg og/eller private avløpsanlegg.

16.2.3 Vedtak om nivå for *uforholdsmessig stor kostnad*

I oppryddingsarbeidet skal kommunen først vurdere om det er aktuelt med tilknytning til offentlig nett. I de fleste tilfeller gjelder ikke tilknytningsplikten når det er for dyrt å koble seg til offentlig ledning.

Hva som er å anse som en uforholdsmessig stor kostnad er et vidt begrep som vil kunne variere mellom kommuner. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, nå Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, uttalte seg i 2018 om grensekostnader for tilknytning til offentlig avløpsnett kontra separat avløpsanlegg, og sier at en tilknytningskostnad på inntil 2,5 ganger normalkostnaden for et separat avløpsanlegg kan være innenfor en «uforholdsmessig stor kostnad». Dette begrunnes blant annet med at levetiden på det kommunale ledningsnettet er 4 ganger lengre enn for et separat avløpsanlegg, og at de årlige driftskostnadene normalt er vesentlig dyrere enn det årlige avløpsgebyret.

For å gjøre saksbehandlingen mer forutsigbar for innbyggerne bør kommunen avklare hvilket nivå som er å anse som en *uforholdsmessig stor kostnad* i kommunen. Her kan det være aktuelt å bruke 2,5 ganger

normalkostnaden for et separat avløpsanlegg som utgangspunkt. Dette tallet bør oppdateres årlig for å ta høyde for evt. prisvekst.

Beløpet må ikke tolkes som en absolutt grense, men som et nivå. En høyere kostand vil også kunne være akseptabelt, f.eks. ved fare for forurensning av drikkevann eller en badeplass.

16.2.4 Vurdere behov for lokale forskrifter

Kommunen har en egen lokal avløpsforskrift som erstatter deler av forurensningsforskriften kapittel 12 i dag. Det planlegges imidlertid å avvike denne.

Kommunen mangler en lokal gebyrforskrift for saksbehandling og kontroll etter forurensningsregelverket i dag. Her bør det gjøres en samordning med de øvrige deltakerkommunene for å sikre et rettferdig og forutsigbart gebyrnivå. Dette kan sees i sammenheng med en eventuell revisjon av den lokale slamtømmingsforskriften.

16.2.5 Signering av vertskommuneavtale

Dersom det velges å samarbeide må det signeres en vertskommuneavtale mellom vertskommunen og deltakerkommunene.

Hensikten med avtalen er å formalisere arbeidsoppgavene og ansvarsoppgavene tilsynskontoret skal ha, samt å sikre en rettferdig kostnadsfordeling.

16.3 Fase 2: Skaffe ressurser, utstyr og rammer for tilsynsarbeidet

16.3.1 Estimering av ressursbehov

Iveland kommune skal sikre at alle avløpsrensaneanlegg i kommunen oppfyller forurensningsforskriftens rensekraft slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033. For å kunne oppnå dette er det nødvendig at det settes av tilstrekkelige ressurser i kommunen før oppryddingsarbeidet begynner for fullt.

En fullt dedikert saksbehandler kan følge opp 70–150 pålegg per år (Norsk Vann R199/2013), men dette avhenger i stor grad av behovet for videre oppfølging etter at pålegget er gitt og saksbehandlerens andre arbeidsoppgaver. Samtidig må det være kapasitet i markedet til å møte den økte etterspørselen.

Det er nedenfor tatt utgangspunkt i ressursbehov ved samarbeid om gjennomføring av oppryddingsarbeidet og ved gjennomføring i egen regi.

Personellbehov ved vertskommunesamarbeid

For beregning av ressursbehovet er det tatt utgangspunkt i antall registrerte avløpsrensaneanlegg i de aktuelle samarbeidsregionene, dvs. indre Agder (Iveland, Evje og Hornnes, Åseral, Bygland, Valle og Bykle kommune) og Kristiansandsregionen (Iveland, Birkenes, Lillesand, Vennesla, Kristiansand og Lindesnes).

Med utgangspunkt i ca. 2 400 anlegg i indre Agder vil det være nødvendig med om lag 3–4 ansatte. Dette sikrer også tilstrekkelig personell til gjennomføring av tilsyn i felt, da det vil være nødvendig med minimum to personer på tilsyn av hensyn til helse, miljø og sikkerhet (HMS). I tillegg vil det også gi nok ressurser til å jobbe med informasjonsarbeid og oppfølging av henvendelser fra innbyggerne.

Ved et samarbeid i Kristiansandsregionen vil det være nødvendig med ca. 5–6 ansatte, totalt er det ca. 7 500 anlegg i dette området hvis Iveland inkluderes.

Det er viktig at det tilordnes et hovedansvar for hver kommune. Dette gir innbyggere en kontaktperson å forholde seg til. Gjennomføring og oppfølging av tilsyn kan imidlertid gjennomføres av andre enn kontaktpersonen for å unngå interessekonflikter.

Personellbehov ved gjennomføring i egen regi

For beregning av ressursbehovet ved gjennomføring i egen regi er det tatt utgangspunkt i antall registrerte avløpsrenseanlegg i kommunen.

Ved gjennomføring av tilsyn i felt vil det være nødvendig med minimum to personer av hensyn til HMS. Det vil derfor med utgangspunkt i 266 kjente avløpsanlegg likevel være nødvendig med to saksbehandlere for å gjennomføre selve tilsynet. For å registrere anleggsinformasjon og følge opp pålegg, trenger det ikke være to saksbehandlere.

16.3.2 Ansettelser og faglig oppdatering

Det er nødvendig å sikre nok personell for å kunne følge opp tilsynsarbeidet. Ved etablering av et felles tilsynskontor er det aktuelt å se på mulighetene for å videreføre og evt. utvide eksisterende stillinger i kommunen(e). Dette gjelder spesielt dersom tilsynskontoret delegeres flere ansvarsområder enn bare forurensningsforskriften kapittel 12 og 13.

Etter ansettelser følger en periode med faglig oppdatering og etablering av rutiner. Denne prosessen bør prioriteres å gjennomføre før man går i gang med selve tilsynsarbeidet for å sikre at personell er faglig oppdatert på lovverk samt rutiner for tilsyn og saksbehandling.

Når det jobbes med å etablere rutiner anbefales det å lage en egen tilsynsplan som beskriver hvordan saksgang og selve tilsynet skal utføres. Tilsynsplanen bør utformes etter at organisasjonsform og antall ansatte er vedtatt, og den kan med fordel samordnes med de øvrige kommunene i regionen.

Relevante kurs og opplæringsmuligheter finnes hos blant annet NMBU/NIBIO og Norsk Vann, samt gjennom kompetanseoverføring fra de eksisterende tilsynskontorene.

Figur 40 Brygge ved Bakkane Vatnestraum, foto: Jonny Lilletveit

16.3.3 Valg av fagverktøy for saksbehandling

Før tilsynsarbeidet settes i gang bør det vurderes om de fagverktøyene som brukes i dag for saksbehandling og forvaltning av avløpsanlegg i spredt bebyggelse dekker kommunens fremtidige behov.

Leverandører av fagverktøy bør kontaktes for en tilbudspresentasjon av hva de kan tilby av funksjonalitet. Det anbefales i tillegg å kontakte andre tilsynskontor for å få råd om nødvendig funksjonalitet i fagverktøyene for å sikre effektiv saksbehandling og integrasjon med kommunens eksisterende saksbehandlingssystemer. Ved et vertskommunesamarbeid bør det tilstrebes å benytte seg av de samme fagsystemene på tvers av kommunene.

Se ellers kapittel 9 - Fagverktøy for avløp i spredt bebyggelse på side 30 ovenfor, og Norsk Vann rapport 199/2013 for innspill til hva slags funksjonalitet et slikt fagverktøy bør tilby.

16.3.4 Kommunikasjonsmateriell

Det er viktig å få på plass enkel og forståelig kommunikasjonsmateriell før kommunen går i gang med tilsynsarbeidet. Dette innebærer blant annet en informasjonsside for berørte parter med svar på ofte stilte spørsmål. Her anbefales det å bygge videre på materiell og erfaringer fra eksisterende tilsynskontorer, samt standardbrevene fra va-jus.no.

I tillegg til skriftlig kommunikasjon bør det også utformes presentasjoner til folkemøter som blant annet informerer om bakgrunnen for arbeidet, samarbeidsmuligheter blant naboer og aktuelle avløpsløsninger. Lokale entreprenører og produsenter av avløpsanlegg og trykkavløp bør om mulig også inkluderes i møter med innbyggerne.

16.3.5 Nødvendig utstyr

For å kunne gjennomføre tilsynsarbeidet vil det være nødvendig å skaffe egnet utstyr, dette inkluderer blant annet:

- Kjøretøy for transport til og fra anleggsbesøk
- Utstyr for prøvetaking av avløpsvann
- Verneutstyr for sikker gjennomføring av tilsyn i felt

Ved et felles tilsynskontor vil det totale utstyrsbehovet bli mindre enn dersom hver kommune skal kjøpe inn eget nødvendig utstyr.

16.4 Fase 3: Gjennomføring av tilsyn

Siste fase i strategiplanen vil være selve gjennomføringen av oppryddingen i spredt avløp. Dette er den mest langvarige delen av planen.

Kommunen har blitt delt inn i 7 oppryddingsområder, for å gjøre oppryddingsarbeidet mer oversiktlig.

Med utgangspunkt i at alle avløpsanlegg skal oppfylle kravene i forurensningsforskriften innen 2033, er følgende oppryddingsstrategi valgt:

16.4.1 Trinn 1 – Bygg i nedbørfelt til drikkevann

I nedbørfeltet til Skrømevatn finnes det fritidsboliger i dag. Kommunen har foreløpig ikke registrert noen avløpsanlegg i dette området. Gjennomgangen her vil derfor i hovedsak være å undersøke om det fortsatt kun er utslippsfrie toalettløsninger i bruk.

16.4.2 Trinn 2 – Offentlige avløpsanlegg

Neste trinn blir å føre tilsyn med de offentlige avløpsanleggene som kommunen er forurensningsmyndighet for.

16.4.3 Trinn 3 – Resterende private avløpsanlegg

Alle private anlegg gjennomgås deretter sonevis to ganger i rekkefølgen vist i tabellen under:

- Ved første gjennomgang skal alle anlegg før 2007 klassifiseres etter et trafikklyssystem.
- I neste gjennomgang skal anleggene med størst behov for oppfølging gjennomgås først.

Selv om anlegg før 2007 prioriteres først, skal alle anlegg i kommunen være kontrollert innen 2033.

Tabell 47 Rekkefølge for gjennomgang av oppryddingsområder

Rekkefølge	Område
1	A
2	B
3	C
4	D
5	E
6	F
7	G

For bygg der kommunen ikke har registrert noe søknadspliktig utslipp, vil oppryddingen begrense seg til å verifisere at denne informasjonen stemmer.

Prioriteringen vil kunne revideres underveis, spesielt vil lokale prosjekter kunne spille inn, og allerede pågående saker behandles parallelt med den videre prioriteringen, og dersom det oppdages vannforekomster med betydelig påvirkning av avløpsvann fra spredt bebyggelse vil dette også kunne gjøre at prioriteringen endres.

Innen hvert oppryddingsområde bør vannforekomster med dårligere tilstand enn god prioriteres om disse er påvirket av utslipp av avløpsvann.

Når alle avløpsanleggene har fått tilsyn legges det opp til regelmessig tilsyn av anleggene hvert 6. år.

17 FREMDRIFTSPLAN

17.1 Tilsyn i egen regi

Ved gjennomføring av tilsyn i felt vil det være nødvendig med minimum to personer av hensyn til HMS. Det forutsettes derfor 2 saksbehandlere for å følge opp anleggene, dersom det skal gjøres i egen regi.

Dersom kommunen velger å gjennomføre oppryddingsarbeidet i egen regi vil det gå relativt kjapt å komme i gang med selve tilsynsarbeidet, ettersom det vil kreve mindre administrasjon og koordinering med andre kommuner.

Figuren under viser fremdriftsplan for de ulike trinnene. Fase 1 er planlagt å vare høsten 2025, mens fase 2 er planlagt gjennomført i løpet av vinteren 2025/2026.

Selve tilsynsarbeidet, fase 3, planlegges startet opp i løpet av våren 2026.

Figur 41 Tidslinje med milepæler før igangsetting av tilsynsarbeid

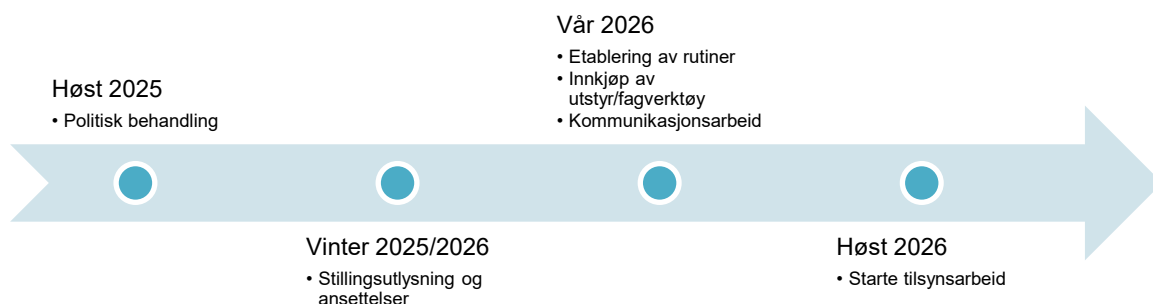
17.2 Tilsyn ved vertskommunesamarbeid

Antall saksbehandlere som trengs ved et felles tilsynskontor vil avhenge av hvilke kommuner som deltar, og hvor mange ansvarsområder tilsynskontoret skal ha. Ved et samarbeid med kommunene i Setesdalsregionen vil 3-4 saksbehandlere, hvorav 2 som er med på fysisk tilsyn i sommerhalvåret, være nok for å komme i mål med tilsynsarbeidet innen 2033. Dersom det inngås et samarbeid i Kristiansandsregionen, vil behovet være ca. 5–6 saksbehandlere.

Ved et vertskommunesamarbeid vil det ta noe mer tid før kommunen kan komme i gang med systematisk tilsynsarbeid, enn om de gjennomfører det i egen regi.

Figuren under viser fremdriftsplan for de ulike trinnene. Fase 1 er planlagt å vare høsten 2025, mens fase 2 er planlagt gjennomført i løpet av vinteren og våren 2025/2026.

Selve tilsynsarbeidet, fase 3, planlegges startet opp i løpet av høsten 2026.

Figur 42 Tidslinje med milepæler før igangsetting av tilsynsarbeid

Vedlegg nr 1 Kommentarer til økologisk tilstand

Vannforekomst - elv	ID	Type vannforekomst	Økologisk tilstand eller potensial	Presisjon økologisk tilstand	Kommentar til økologisk tilstand	Kjemisk tilstand	Presisjon kjemisk tilstand	Vannområde
Otra - Gåseflåfjorden til Nomelandsdammen	021-27-R	SMVF	Dårlig	Middels		Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Kilefjorden - Gåseflåfjorden	021-885-R	Naturlig	Moderat	Middels	tilstand svært god mht eutrofiering, moderat mht eutrofiering.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Otra fra Breidflå til Kilefjorden	021-25-R	Naturlig	Dårlig	Høy	Tilstand dårlig mht. forsuring, og god mht. eutrofiering.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Kilefjorden bekkefelt	021-1534-R	Naturlig	Dårlig	Middels	Tilstand dårlig mht. forsuring og god mht. eutrofiering.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Otra - Gåseflåfjorden til Nomelandsdammen bekkefelt	021-740-R	Naturlig	God	Lav	Tilstand dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Øynavatnet bekkefelt	021-881-R	Naturlig	Dårlig	Lav	Tilstand dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Gåseflåfjorden bekkefelt	021-883-R	Naturlig	Dårlig	Lav	Tilstand dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Otra - Breidflå til Kilefjorden bekkefelt	021-928-R	Naturlig	Dårlig	Middels	Tilstand dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Otra Nomeland kraftstasjon	021-1432-R	SMVF	Moderat	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Otra - Røyknesfjorden til Venneslafjorden	021-1433-R	SMVF	Moderat	Middels		Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Rogåna	021-1484-R	Naturlig	Moderat	Høy	Etter import fra vannmiljø 30. mars 2023 er forsuring nå god, men nitrogen moderat grunnet ammonium - meget tett på god. / Otra VOK 2021: pH-måling gir moderat tilstand mht. forsuring og årsak til samlet vurdering moderat (fmav2)	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Kvåna	021-1486-R	Naturlig	Svært dårlig	Høy	Bunndyrundersøkelser fra 2015-2016 setter tilstand til svært dårlig. Det er registrert høye verdier av arsenik og jern i Grunnevatn. Tilstand god mht. eutrofiering.	Dårlig	Lav	Otra
Otra - Røyknesfjorden til Venneslafjorden bekkfelt	021-1487-R	Naturlig	Moderat	Høy	Tilstand moderat mht. forsuring, og det er registrert høye verdier av arsenik og jern i Grunnevatn.	Dårlig	Lav	Otra
Røyknesfjorden bekkefelt	021-879-R	Naturlig	Dårlig	Lav	Tilstand dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Kvernhusdalsbekken inntak - utløp Kverhusdalsbekken kraftverk	021-1488-R	Naturlig	Dårlig	Lav	Tilstand sannsynlig dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Steanebekkane nedstrøms utløp Kvernhusdalsbekken kraftverk	021-1492-R	Naturlig	Moderat	Middels	2021: Modellert tilstand moderat mht forsuring (fmav2) 2012: Tilstand sannsynlig dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Frøysåna	021-742-R	Naturlig	God	Høy	2023: Oppdatert med diverse 2021 data fra vannmiljø, tilstand deretter god. / Otra VOK Tilstand dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Steanebekkane bekkefelt	021-1494-R	Naturlig	Moderat	Middels	2021: Modellert tilstand moderat mht forsuring (fmav2) 2012: Tilstand sannsynlig dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Kvernhusdalsbekken oppstrøms inntak Kverhusdalsbekken kraftverk	021-1490-R	Naturlig	Moderat	Middels	2021: Modellert moderat tilstand mht forsuring (fmav2) 2012: Tilstand sannsynlig dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Frøysåna bekkefelt	021-1509-R	Naturlig	Moderat	Middels	2023: Oppdatert med 2021 data fra vannmiljø, blant annet på bunndyr, tilstand fortsatt svært dårlig på Lal. / Otra VOK Feb 2023 Tilstand moderat mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Nomelandsdammen bekkefelt	021-1495-R	Naturlig	Moderat	Middels	2021: Modellert tilstand moderat mht. forsuring (fmav2) 2012: Tilstand sannsynlig dårlig mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Skrømevannet - bekk fra Skrømevannet bekkefelt	021-1508-R	Naturlig	Moderat	Middels	Tilstand basert på forsøringsmodellering.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Bekk fra Skrømevannet	021-1506-R	Naturlig	God	Middels	Nye data importert fra vannmiljø d. 30. mars 2023. Tilstand nå god. Flere KE som ikke teller med . / Otra VOK Tilstand moderat mht. forsuring.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Vatnestrøm	020-392-R	Naturlig	God	Lav	2021 : Uvisst hvordan mikorkraftverket ved brufjell påvirker. Ortofoto tyder på at denne strekningen er tørrlagt (fmav2)	God	Lav	Tovdal
Fjermedalsåna	020-191-R	Naturlig	God	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal
Fjermedalsåna, bekkefelt	020-194-R	Naturlig	God	Lav	2021: Tilstand basert på data 2001-2005	God	Lav	Tovdal
Honnsølvatnet, bekkefelt	020-200-R	Naturlig	Moderat	Middels		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal
Ogge bekkefelt	020-393-R	Naturlig	God	Middels	Bekkekalking i flere bekker.	God	Lav	Tovdal
Katteråsåna, bekkefelt	020-211-R	Naturlig	Moderat	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal
Vassvatnet, bekkefelt	020-213-R	Naturlig	Moderat	Lav	2023: Fidjeåna er en god gytebekk, har blitt kalket før ca 1km oppstrøms Vassvatnet.	Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal
Eielandsvatnet - Honnsølvatnet	020-199-R	Naturlig	Moderat	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal

Vannforekomst - elv	ID	Type vannforekomst	Økologisk tilstand eller potensial	Presisjon økologisk tilstand	Kommentar til økologisk tilstand	Kjemisk tilstand	Presisjon kjemisk tilstand	Vannområde
					2023: fra Gn-3-2019 rapport Røylandsbekken og Fidjelandsbekken er gode gytebekker til Dovlandsvatnet (Tovdal11) Kalkes.			
Dovlandsvatnet, bekkefelt	020-216-R	Naturlig	God	Høy	2021: data fra 2016 tilsier god tilstand mht forsuring (fmav2)	Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal
Eielandsvatnet, bekkefelt	020-189-R	Naturlig	Moderat	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal

Vannforekomst - innsjø	ID	Type vannforekomst	Økologisk tilstand eller potensial	Presisjon økologisk tilstand	Kommentar til økologisk tilstand	Kjemisk tilstand	Presisjon kjemisk tilstand	Vannområde
Kilefjorden	021-1061-L	Naturlig	Dårlig	Høy	Tilstand dårlig mht. forsureing. Vannkraft antas å ha liten effekt. Krypsiv. Moderat tilstand mht fisk da bleke ikke har etablert seg.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Gåseflåfjorden	021-1060-L	Naturlig	God	Lav	Magasinering antas å ha moderat effekt. Det er krypsiv i forekomsten.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Øynavatnet	021-67961-L	Naturlig	Dårlig	Lav	Tilstand antatt dårlig mht. forsureing. Krypsiv.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Røyknesfjorden	021-1079-L	Naturlig	God	Høy	2022: Nye data på pH viser god tilstand, men eldre registreringer av bunnfauna viser dårlig.. Usikkert om tilstanden er forbedret. Bunnfauna bør undersøkes på nytt. Stedvis mye krypsiv i Nomelandsbassenget. (fmaa9)	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Nomelandsdammen	021-1080-L	Naturlig	Svært god	Middels	2025: Fortsatt ingen data på bunnfauna. 2022: Nye data på pH viser god tilstand, men eldre registreringer av bunnfauna viser dårlig.. Usikkert om tilstanden er forbedret. Bunnfauna bør undersøkes på nytt. Stedvis mye krypsiv i Nomelandsbassenget. (fmaa9)	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Skrømevannet	021-10685-L	Naturlig	Moderat	Middels	Tilstand basert på forsursingsmodellering.	Udefinert	Ingen informasjon	Otra
Ogge	020-1322-L	Naturlig	God	Lav	Ogge har to utløp som varierer i vannkjemi.	Dårlig	Lav	Tovdal
Honnsølvatnet	020-10830-L	Naturlig	Moderat	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal
Eielandsvatnet	020-10776-L	Naturlig	Moderat	Lav		Udefinert	Ingen informasjon	Tovdal

Vannforekomst - grunnvann	ID	Type vannforekomst	Kvantitativ tilstand	Presisjon kvantitativ tilstand	Kommentar til kvantitativ tilstand	Kjemisk tilstand	Presisjon kjemisk tilstand	Kommentar til kjemisk tilstand	Vannområde
Augge	020-793-G	Naturlig	God	Lav	Lagt inn sentralt etter vurdering fra NVE	God	Lav		Tovdal
Hornesund	021-16-G	Naturlig	God	Lav	Lagt inn sentralt etter vurdering fra NVE	God	Lav	Lite uttak, og liten landbrukspåvirkning.	Otra
Moisund	021-17-G	Naturlig	God	Høy	Lagt inn sentralt etter vurdering fra NVE	God	Høy	Lite uttakk, og liten landbrukspåvirkning.	Otra